

MKB

***Miljö- och hållbarhetsbedömning
av översiktsplan för Sorsele
kommun***

Sammanfattning av miljökonsekvensbedömningen till översiktsplanen

Sorsele kommun har tagit fram en ny Översiktsplan (ÖP 2030) som "ska ge förutsättningar för en livskraftig kommun där hela samhället arbetar tillsammans för att skapa goda livsmiljöer för boende och för att locka inflyttare och besökare. Planen syftar också till att skapa goda förutsättningar för att driva och starta företag i hela kommunen".

Utgångspunkten för planen och denna hållbarhetsbedömning är att utvecklingen ska vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar samt grundas på dialog med kommuninvånare och verksamheter i kommunen. Vid bedömning av planens hållbarhet har vi utgått från miljöbalkens krav, synpunkter vid dialogmöten samt övergripande mål för Sorsele som Ekokommun samt i den Lokala utvecklingsstrategin. Den gamla översiktsplanen (ÖP 2001) och den utveckling som skett sedan dess har jämförts med konsekvenser av att den nya planen (ÖP 2030) förverkligas. Den största skillnaden mellan planerna ligger i att ÖP 2030 siktar mer framåt mot en önskad utveckling och där miljö- och tillväxtfrågor integreras. Hållbarhets-bedömningen har gett följande resultat för olika delområden:

Tabell 1. Översikt av miljöbedömning av Sorsele kommuns nya översiktsplan.

Delområde	Bedömning av ÖP 2030	Analys/motiv
Dialog, kunskap och engagemang (kap. 5)	<i>Förbättrad hållbarhet</i>	Dialoger har nyttjats mycket i framtagandet av planen och ska utvecklas vidare som arbetsmetod. Skolans arbete med miljö och entreprenörstänkande är prioriterat.
Hållbart nyttjande av natur- och kulturmiljöer (kap. 6)	<i>Bibehållen ekologisk, samt förbättrad social och ekonomisk hållbarhet</i>	Natur-/kulturvård, rennärning, besöksnäring och friluftsliv prioriteras framför industriella exploateringar inom fjällområden. Öka satsning på skötsel, tillgänglighet och marknadsföring av natur- och kulturmiljöer. Fortsatt fokus på utveckling av hållbart fiske. Ev. nya naturskydd prioriteras i tillgängliga, tätortsnära områden. Förbättrad dialog mellan olika intressen.
Hållbar utveckling av gröna näringar (kap. 7)	<i>Förbättrad hållbarhet, men osäkerhet pga få företagare samt problem med lönsamhet</i>	Stort behov av generationsväxlingar och förbättrad lönsamhet i jord- och skogsbruk och rennärning. Fokus på ökad vidareförädling och ekologiskt hållbar produktion. Ge bättre möjligheter för lokala företag inom t.ex. livsmedel och trä/bygg att delta i

		upphandlingar. Marker som är värdefulla för jord- och skogsbruk och rennäring prioriteras för detta framför industriell exploatering.
Bebyggelse och boendemiljöer (kap. 8)	<i>Förbättrad hållbarhet</i> , men problem med finansiering av byggande, för få små lägenheter samt fastigheter som inte nyttjas.	Utveckling och miljöanpassad bebyggelse i hela kommunen, med fokus på de fyra serviceorterna. Fler små lägenheter behövs. God hänsyn till skyddsområden och risker, med positiv inställning till byggande i strandnära områden och andra attraktiva lägen. Goda utomhus- och lekmiljöer betonas. God beredskap för översvämningar m.m. Utvecklingen begränsas av svag bankfinansiering samt fastigheter som inte nyttjas.
Hållbar energi-användning och klimatpåverkan (kap. 9)	<i>Förbättrad hållbarhet</i> , framför allt inom transporter, men osäkerhet då andra aktörer påverkar transporterna mycket.	Sorsele ligger långt framme i produktion och användning av förnybar energi för uppvärmning samt har gjort/planerar mycket för energihushållning. Fokus i ÖP 2030 på hållbara transporter (tåg, transfer, övrig kollektivtrafik, GC-vägar, laddstolpar m.m.). God beredskap för översvämningar och erosion, men klimatförändringarnas effekter på natur och näringar måste studeras närmare.
Miljöpåverkan de verksamheter, risker och miljöskydd (kap. 10)	<i>Förbättrad hållbarhet</i> utifrån en redan god nivå, men osäkerhet då kommunen inte styr etableringar av gruvor och andra, större miljöpåverkande verksamheter.	Mycket liten miljöpåverkan från flertalet verksamheter. Ge stöd/råd till miljöanpassning. Hårdare miljökrav vid gruvetableringar samt sanering av Blaikengruvan. Fortsatt utveckling av avfallshanteringen.
Attraktivitet och social hållbarhet (kap. 11)	<i>Förbättrad hållbarhet</i>	Trygg miljö och rikt friluftsliv. Kommunen måste bli mer attraktiv för yngre, främst tjejer/kvinnor. Ökad jämställdhet. Bredare fritidsutbud. Utveckla dialoger med alla invånare. Fortsatt satsning på integration. Ökad satsning på folkhälsa.

Som nämns i Tabell 1 finns stora osäkerheter i planens förverkligande, bl.a. att kommunen själv inte "äger" flera viktiga frågor, t.ex. tillstånd för gruvor och miljöfarlig verksamhet, skogsbrukets inriktning, beslut om områdesskydd, regionala trafiksatsningar, offentlig statlig verksamhet och service m.m. Vissa frågor innehåller också svåra intressekonflikter där fortsatta och bättre dialoger krävs, t.ex. mellan skogsbruk, rennäring och besöksnäring, som alla är mycket viktiga i ett hållbart samhälle, men som har olika behov när det gäller markanvändning. Det finns också behov av fortsatta fördjupningar inom vissa frågor, t.ex. energi- och klimatanalyser, inventering av värdefull och brukningsbar jordbruksmark m.m.

Sammantaget bedöms dock den nya översiktsplanen kunna bidra till en klart förbättrad hållbar utveckling i kommunen och den ligger helt i linje med målen för Sorsele Ekokommun och den lokala utvecklingsstrategin samt överensstämmer väl med Miljöbalkens krav och de nationella målen för miljö kvalitet och folkhälsa.

Innehållsförteckning

Sammanfattning av miljökonsekvensbedömningen	s. 2
1. Inledning	s. 6
1.1 Syfte med Översiktsplanen och miljöbedömningen	s. 6
1.2 Planprocessen	s. 6
1.3 Förhållande till andra planer	s. 6
2. Metod och avgränsningar	s. 7
2.1 Bedömning av betydande miljöpåverkan	s. 7
2.2 Utgångspunkter för miljöbedömning/MKB	s. 7
3. Samråd och dialog	s. 10
4. Alternativ	s. 10
4.1 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt	s. 10
4.2 Huvudalternativ – ÖP 2030	s. 10
Hållbarhetsbedömning	s. 11
5. Dialog, kunskap och engagemang	s. 11
6. Hållbart nyttjande av natur- och kulturmiljöer	s. 13
7. Hållbar utveckling av gröna näringar	s. 17
8. Bebyggelse och boendemiljöer	s. 20
9. Hållbar energianvändning samt klimatpåverkan	s. 23
10. Miljöpåverkande verksamheter, risker och miljöskydd	s. 26
11. Attraktivitet och social hållbarhet	s. 30
12. Åtgärder och ställningstaganden	s. 32
13. Måluppfyllelse	s. 36
13.1 Miljökvalitetsmål	s. 36
13.2 Folkhälsomål	s. 40
13.3 Miljökvalitetsnormer	s. 41
14. Uppföljning	s. 43
15. Samlad bedömning	s. 44
16. Källförteckning	s. 48

1. Inledning

1.1 Syfte med Översiktsplanen och miljöbedömningen

Sorsele kommuns nya Översiktsplan (1) utgår från kommunens vision och värdegrund, att "genom glädje, mod och respekt utvecklas en livskraftig kommun där vi tillsammans skapar ett hållbart och generöst samhälle för alla". Översiktsplanen ska ge förutsättningar för en "Livskraftig kommun där hela samhället arbetar tillsammans för att skapa goda livsmiljöer för boende idag och i framtiden och också för att locka inflyttare och besökare. Planen syftar också till att skapa goda förutsättningar för att driva och starta företag i hela kommunen".

Till översiktsplanen hör en miljökonsekvensbedömning (MKB) som ska analysera hur översiktsplanen bidrar till att uppfylla miljöbalkens och plan- och bygglagens regler samt Sorsele Ekokommuns egna mål för en hållbar utveckling.

1.2 Planprocessen

Arbetet med en översiktsplan ska resultera i ett dokument, som anger mål för utvecklingen i kommunen. Översiktsplanen är dock till största del en levande process där engagemang hos alla kommuninvånare är grundläggande. Sorsele kommuns nya översiktsplan har utarbetats i en bred dialog med allmänhet, Länsstyrelsen, grannkommuner och andra berörda. Arbetet inleddes hösten 2016 med "Den öppna fasen" (fas 1), med ett stort antal dialogmöten och återkopplingsträffar i byar och kring olika sakområden (1). Se mer om detta i avsnitt 3.

Därefter har arbetet inriktats mot fas 2, "Organisering/Förhandling". Denna fas består i att analysera idéer och synpunkter från dialogerna och lägga förslag till hur kommunen ska förhålla sig till dessa förslag och till lagkrav, riksintressen m.m. utifrån visionen om en livskraftig och hållbar utveckling. I fas 2 ingår också arbete med miljökonsekvensbedömning av översiktsplanen. Fas 2 resulterar sedan i ett förslag till översiktsplan med miljökonsekvens-bedömning, som ska behandlas politiskt och slutligen ställs ut för öppet samråd under minst 2 månaders tid. Detta är den s.k. "Formella fasen" i arbetet (1).

1.3 Förhållande till andra planer

Översiktsplanen ska fungera som en "masterplan", som anger färdriktning för beslut, prioriteringar och andra planer för att skapa en livskraftig och hållbar utveckling i Sorsele kommun. Övriga planer ska ligga i linje med översiktsplanens inriktning, men översiktsplanen ska också utgå från grundläggande mål och värden som uttrycks i andra planer. På lokal nivå handlar detta främst om Sorsele kommuns vision samt om mål och prioriteringar i den lokala utvecklingsstrategin samt för Sorsele Ekokommun.

På regional och nationell nivå finns en rad planer och styrdokument för översiktsplanen och arbetet med MKB, framför allt nationella och regionala miljö kvalitetsmål, folkhälsomål, Agenda 2030 för hållbar utveckling samt den Regionala utvecklingsstrategin. Se mer i avsnitt 2 om hur andra planer och mål används som utgångspunkter i denna MKB.

2. Metod och avgränsningar

2.1 Bedömning av Betydande miljöpåverkan

Enligt Miljöbalken (1998:808) ska en översiktsplan innehålla en miljökonsekvensbedömning om den bedöms innebära en "betydande miljöpåverkan". Detta handlar t.ex. om att planen innehåller åtgärder som kan påverka Natura 2000-områden eller ger förutsättningar för en rad former av markanvändning och verksamheter med miljöpåverkan, vilket preciseras i bilagor till Förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar. En kommunövergripande översiktsplan ska visa på förutsättningar för företagsutveckling och boende och bör därför nästan alltid innehålla en miljökonsekvensbedömning. I Sorseles fall berör planen dessutom stora naturskyddade områden, turismanläggningar, vindkraftsetableringar, gruvdrift m.m., som särskilt omnämns som kriterier för att en miljökonsekvensbedömning ska göras. Miljöbedömning har därför genomförts med utgångspunkt i miljöbalken 6:12 och utifrån de synpunkter som framkommit vid dialogprocessen och vid samråd med Länsstyrelsen.

2.2 Utgångspunkter för miljöbedömning/MKB

Det är viktigt att översiktsplanen miljöbedöms mot tydliga mål. Grunden är miljöbalkens regler i 6:12 om vad en MKB för planer ska innehålla. Miljöbalkens regler har dock en starkt ekologisk inriktning och det är viktigt att bedömningen också speglar hållbarhet i ett vidare socialt och ekonomiskt perspektiv, bl.a. enligt principerna i Agenda 2030, och även bedömer hur planen stämmer med kommunens egna hållbarhetsmål. Sorsele kommun har därför valt att utvidga miljöbedömningen till en "Hållbarhetsplan" där vi utgår från målsättningar för Sorsele som Ekokommun och i den Lokala utvecklingsstrategin (LUS), samtidigt som vi gör bedömningar som krävs enligt miljöbalken. I detta ingår också en bedömning av hur planen och kommunens utveckling stämmer med folkhälsomålen och de nationella och regionala miljö kvalitetsmålen. En annan, mycket viktig, utgångspunkt vid miljöbedömningen är alla dialoger som hållits under översiktsplaneprocessen och de synpunkter som där framkommit.

2.2.1 Bedömningsgrund - Miljöbalken

I Miljöbalken 6:12 anges att kommunen inom ramen för miljöbedömningen ska upprätta en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) där planens betydande miljöpåverkan samt rimliga alternativ ska identifieras, beskrivas och bedömas. Denna miljöbedömning behandlar samtliga frågor i miljöbalken 6:12, se hänvisningar till avsnitt inom parentes nedan. MKB ska innehålla beskrivningar av bland annat:

- Planens syfte, innehåll och förhållande till andra planer (se avsnitt 1)
- Miljöförhållanden och utveckling om planen inte genomförs (nollalternativ, se avsnitt 4 samt 5-11)
- Miljöförhållande i områden som kan påverkas betydligt samt i områden med naturskydd eller annan särskild betydelse för miljön (kap. 6)
- Hur miljö kvalitetsmålen beaktas (13.1)
- Den betydande miljöpåverkan som kan uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, hälsa, djur- och växtliv, mark, vatten, luft, klimat, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar, kulturarv samt det inbördes förhållandet mellan dess aspekter (avsnitt 5-11, 13.2 och 15)
- Åtgärder för att förebygga eller motverka betydande negativ miljöpåverkan (kap. 12)
- Hur bedömningen gjorts, motiv till val av alternativ och ev. problem vid sammanställningen (kap. 4 samt 5-11)
- Åtgärder för uppföljning av den betydande miljöpåverkan (kap. 14).

MKB ska även innehålla en icke-teknisk sammanfattning, se sammanfattningen med Tabell 1 i inledningen.

2.2.2 Bedömningsgrund - Sorsele Ekokommun

Sorsele gick redan 1990 med i det s.k. Ekokommunprojektet och inledde en bred dialog för att ta fram ett handlingsprogram för en hållbar utveckling. 1992 antog Kommunfullmäktige handlingsprogrammet och beslutade samtidigt att kommunen ska arbeta systematiskt för en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling. I det konkreta arbetet har fokus legat mycket på kunskap och utbildning samt på att kunna nyttja lokala naturresurser hållbart, t.ex. inom jordbruk och livsmedelsförädling, fiskevård, energihushållning och besöksnäring/ekoturism. Fokusområden (3) för det fortsatta arbetet med Sorsele Ekokommun är:

- Attraktivitet och social hållbarhet
- Inköp och upphandling
- Utepedagogik och entreprenörskap
- Naturresurser och ekoturism
- Jordbruk och rennäring

- Träförädling
- Energihushållning.

I kapitlen 5-11 beskrivs och bedöms hur översiktsplanen belyser dessa fokusområden.

2.2.3 Bedömningsgrund - Lokal utvecklingsstrategi

Kommunfullmäktige fastställde 2014 en Lokal utvecklingsstrategi (LUS) för Sorsele kommun (4), med grund i den Regionala utvecklingsstrategin för Västerbottens län (RUS). LUS är Sorsele kommuns samlade plan för en hållbar tillväxt och därigenom en viktig utgångspunkt för översiktsplanen. Enligt LUS ska Sorsele kommun arbeta med 6 målområden:

- Samhällen som inkluderar och utvecklar
- Strukturer för innovation
- Miljödriven utveckling
- Investeringar i utbildning och kompetens
- Platsbaserad näringslivsutveckling
- En tillgänglig och utåtriktad region och kommun

2.2.4 Miljöbedömningens upplägg

Själva miljöbedömningen/hållbarhetsbedömningen finns i avsnitt 5 till 11 där miljöbalkens krav utgör bas för beskrivningar och bedömningar tillsammans med synpunkter från dialogerna samt målområdena för Sorsele Ekokommun och för den Lokala utvecklingsstrategin. Under vart och ett av dessa avsnitt görs en jämförelse av miljöpåverkan och hållbarhet mellan nollalternativet (dagens utveckling med gällande översiktsplan) och den nya översiktsplanen (framtidalternativet). Upplägget för varje målområde:

- Målområde: t.ex. "Attraktivitet och social hållbarhet" (med närmare beskrivning)
- Bedömningsgrunder (utgångspunkter, metoder, synpunkter från dialogmötena)
- Nollalternativ: Vad leder nuvarande utveckling till (enligt gällande översiktsplan från 2001 och framåt)?
- Huvudalternativ: Vad leder den nya översiktsplanen ÖP 2030 till?
- Påverkan på riksintressen anges för de områden där detta är relevant.
- Bedömning av om och hur den nya översiktsplanen leder till en hållbar utveckling samt jämförelse mellan nollalternativet och huvudalternativet.
- Behov och åtgärder: Vad måste konkret göras för att uppfylla målen? Detta är ett mycket viktigt avsnitt som samtidigt blir en handlingsplan för hela ÖP och för kommunens hållbarhetsarbete. Åtgärdernas sammanfattas i kap. 12.

3. Samråd och dialog

Framtagandet av översiktsplanen är en process där dialogmötena med invånare, företag och andra berörda är centrala. Dialogen bygger på kommunens interna principer och medborgarlöften, som bl.a. handlar om öppenhet och respekt och att inbjudan till dialog ska ske tidigt i processen och där invånarna kan påverka. Närmare beskrivning finns i översiktsplanen, avsnitt x.

Översiktsplanearbetet inleddes med "Den öppna fasen" (fas 1) under hösten 2016 med dialogmöten och återkopplingsträffar i Blattnicksele, Ammarnäs, Gargnäs och Sorsele. En rad dialogmöten anordnades också inom 9 olika sakområden; social hållbarhet, friluftsliv, hållbart fiske och fisketurism, transporter, jordbruk, obrutna fjäll, skogsbruk, besöksnäring och kulturmiljöer. Totalt hölls 18 dialogmöten och återkopplingsträffar med allmänhet och företagare fram t.o.m. maj 2017 då nästa fas i arbetet vidtog.

Ett stort antal synpunkter kring kommunens utveckling och behov har framkommit i dialogprocessen. Dessa redovisas i sin helhet i bilagorna till ÖP, men utgör också en viktig grund i hållbarhetsbedömningen nedan. De synpunkter från dialogerna som har koppling till miljö och hållbarhet har där sorterats in under respektive ämnesrubrik. En bedömning av dialogprocessen som helhet och hur den kan nyttjas och utvecklas vidare görs sedan i avsnitt 15 (samlad bedömning).

4. Alternativ

4.1 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

En miljöbedömning ska enligt miljöbalken 6:12 "beskriva miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs". Detta brukar även kallas för nollalternativ. Planens nollalternativ bygger på den gällande översiktsplanen från 2001 samt de utvecklingstrender som finns idag och benämns som "Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt".

4.2 Huvudalternativ – ÖP 2030

Huvudalternativet miljöbedöms i avsnitt 5-11 nedan och benämns som "Huvudalternativ – ÖP 2030". Det är viktigt att den nya planen jämförs med nollalternativet i miljöbedömningen, så att positiva och negativa skillnader tydligt framgår.

Upplägget av ÖP 2030 ska förstås uppfylla plan- och bygglagens och miljöbalkens krav, men bygger till stor del också på kommuninvånarnas kunskaper och synpunkter från dialog-processen. En utgångspunkt är att ÖP 2030 ska visa vägen till hur vi kan nå en

ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling, även i frågor som ofta anses som "rent ekologiska" (t.ex. naturskydd) eller "rent ekonomiska" (t.ex. företagsutveckling). Tre övergripande målbilder har funnits för den nya översiktsplanen (1):

- Sorsele som Ekokommun
- Sorsele som en unik plats med unika tillgångar i naturen, som kan nyttjas på ett ännu bättre sätt
- Sorsele som ett geografiskt område med en mångfald av platser som skapas av människorna som bor där.

Hållbarhetsbedömning

I avsnitt 5-11 nedan beskrivs och bedöms hur översiktsplanen förhåller sig till miljö- och hållbarhetsområden som ska redovisas enligt miljöbalkens krav eller som är centrala enligt kommunens egna mål. I avsnitt 12 sammanfattas åtgärder som planeras inom olika områden. I avsnitt 13 görs en avstämning av hur översiktsplanens inriktning stämmer med miljökvalitets- och folkhälsomålen. En samlad bedömning görs i avsnitt 15.

Som källor för bedömningarna har använts dokument för Sorsele Ekokommun (3), Lokala utvecklingsstrategin (4), Översiktsplan 2001 (2) och Översiktsplan 2018 (1).

5. Dialog, kunskap och engagemang

5.1 Omfattning

Skolans arbete med entreprenörskunskap, natur, miljö och utepedagogik
Samverkan kring lokala utbildningar och samarbete med forskning och högre utbildning
Dialog och demokrati

5.2 Bedömningsgrunder

- Lagstiftning: Kunskap om miljöpåverkan är grundläggande enligt miljöbalkens hänsynsregler (2:2). Plan- och bygglagen och miljöbalken föreskriver en bred samrådsprocess vid framtagandet av en översiktsplan. I Läroplan för grundskolan (Lgr11) sägs att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola "har fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling" samt "har fått kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället".

- Sorsele Ekokommun: Underifrånperspektiv med demokrati och dialog är grundläggande i en Ekokommun. Skolans arbete med Utepedagogik och entreprenörskunskap är ett fokusområde.
- Lokal utvecklingsstrategi: Samordna resurser kring vuxenutbildning. Förbättra möjligheterna att få ut forskningsresultat till företag. Utveckla Akademi Norr och Lokala lärcentra. Utveckla distansteknik vid lärande. Nyttja Vindelfjällens forskningsstation på ett bättre sätt. Inrikta skolornas verksamhet mer på kreativitet, innovation och entreprenörskap samt utveckla lärarkåren inom dessa områden.
- Dialogmöten: Många positiva synpunkter framkom kring dialoger som arbetsmetod och att kommunen bör arbeta ännu mer med dialoger för utveckling och vid intressekonflikter. Skolan har en nyckelroll; utepedagogik, entreprenörskunskap, kunskap om natur, fiske, friluftsliv, gröna näringar, miljö. Viktigt med lättillgängliga utbildningar.

5.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

Under arbetet med ÖP 2001 hölls samråd med myndigheter och allmänheten, men få synpunkter inkom. Skolans miljöarbete lyfts fram som en grundsten i arbetet som Ekokommun, men i övrigt behandlas skol- och kunskapsfrågor inte. Under de senaste åren har dialogprocesser utvecklats och använts allt oftare i olika frågor, t.ex. med återkommande möten mellan allmänhet, företagare och kommunens tjänstemän och politiker. Samarbetet mellan inlandskommunerna kring distansutbildning och utlokaliserade utbildningar har utvecklats mycket inom ramen för Akademi Norr.

5.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

ÖP 2030 har arbetat brett med medborgardialoger vid framtagandet av planen, totalt 7 möten i samhälle och byar samt 9 möten med fokus på olika sakområden. Dialogmetoden ska användas mycket mer i framtiden, både för att skapa utveckling/samverkan och för att överbrygga intressekonflikter.

Utöver att förmedla kunskap, så har skolan och föräldrarna en nyckelroll för att ge barn och ungdomar goda uppväxtvillkor, med "mod, glädje och respekt" där all blir sedda och känner sig trygga. Detta beskrivs och bedöms närmare under "social hållbarhet" (kap. 11).

Skolan har också en mycket viktig roll i arbetet för en hållbar utveckling, med fokus på miljö, utepedagogik och entreprenörstänkande. Skolan i Sorsele kommun har samtidigt stora utmaningar med varierande elevunderlag, små skolenheter och långa avstånd, behov av kompetent/behörig personal m.m. Skolan ska ha ett nära samarbete med näringsliv och integrationsverksamheten. Distansteknik kan utvecklas ytterligare.

Samiska språkbehov ska tillgodoses. Lärcentrums verksamhet, i samarbete med grannkommuner, har en nyckelroll i vuxenutbildning/högre utbildning. Samarbetet med forskning och universitet/högskolor kan öka, t.ex. genom examensjobb, kurser och verksamhet vid Vindelfjällens forskningsstation.

Skola och utbildning är en mycket stor del av kommunens verksamhet och skolan ska därför föregå med gott exempel när det gäller t.ex. upphandlingar, energihushållning, minskat svinn och källsortering.

5.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

Lagstiftningens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas väl i ÖP 2030. Sorsele kommun har kommit långt med många av de frågor som tas upp i planen. Dialogprocessen har varit omfattande och uppskattad vid framtagandet av översiktsplanen och dialoger har under de senaste åren använts även i många andra sammanhang, bl.a. vid samråd mellan kommuninvånare, företagare och kommunens politiker och tjänstemän. Ibland har dock dialogerna startat för sent, vilket försämrat människors delaktighet.

Sorsele har hittat en modell med små skolenheter som fungerar väl, trots få elever och stora avstånd, mycket tack vare kreativ personal men också genom distansteknik m.m. Skolan är mycket viktig för framtidstro och utveckling i de olika kommundelarna.

Skolan, i synnerhet förskolan och de lägre årskurserna i grundskolan, har under lång tid arbetat aktivt med natur- och miljöfrågor, men variationen mellan olika år har varit stor, till stor del beroende på personalens och ledningens intresse samt ekonomiska resurser. Det behövs en tydligare röd tråd, liksom ökade satsningar på entreprenörskunskap.

Samarbetet med universitet och högskolor behöver stärkas, liksom ungdomarnas vilja att påbörja högre utbildningar. Här är det viktigt med ännu bättre möjligheter att gå högskoleutbildningar på distans.

ÖP 2030 fokuserar betydligt mer än ÖP 2001 på samarbete mellan skola och näringsliv samt på hur högre utbildningar kan utvecklas och ligger därmed i linje med det arbete som pågått i kommunen under flera år. Dialogprocesser har vidare varit mycket större inslag i ÖP 2030, både vid framtagandet och i målsättningarna.

6. Hållbart nyttjande av natur- och kulturmiljöer

6.1 Omfattning

- Skydd, bevarande och utveckling av värdefulla natur- och kulturmiljöer
- Landskap och biologisk mångfald

- Vatten- och fiskevård
- Friluftsliv och besöksnäring

6.2 Bedömningsgrunder

- Miljöbalken: Enligt kap. 3 i miljöbalken ska stora mark- och vattenområden som inte eller bara obetydligt är påverkade av exploatering så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada dess karaktär och natur. Detsamma gäller för ekologiskt känsliga områden och för områden som har betydelse från allmän synpunkt p.g.a. dess natur- och kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet. I kap. 4 i Miljöbalken anges vissa geografiska områden som är av riksintresse utifrån natur- och kulturmiljöer, friluftsliv m.m. Här ingår Vindelfjällen, Vindelälven samt Vindelådalen och Laisälvens dalgång. I kommunen finns även en rad andra områden som skyddats som reservat, naturminnen och biotopskyddsområden eller som ingår i Natura 2000 och därigenom har olika restriktioner för mark- och vattenanvändningen. God ekologisk och kemisk status ska uppnås i sjöar och vattendrag enligt Vattendirektivet.
- Sorsele Ekokommun: Ekologisk och ekonomisk hållbarhet ska så långt som möjligt kombineras i värdefulla miljöer. Naturresurser och ekoturism ska utvecklas på ett hållbart sätt.
- Lokal utvecklingsstrategi: Bevara och utveckla natur-, kultur-, och vattenmiljöer. Främja företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurser.
- Dialogmöten: Unik miljö. Många förslag om att utveckla lokala "pärlor" inom natur/kultur. Profilera ekokommun, det genuina, natur/kultur. Mer dialog mellan olika intressen. Bättre skyltning och marknadsföring. Fler lättillgängliga leder. Vårdskap och guidning behöver utvecklas. Bättre skötsel av sevärdheter och rastplatser, avfallshantering. Utbildning om natur/kultur, allemansrätt, även i skolan. Fortsatt restaurering av vattendrag och reglering av fiske, men även tillåta husbehovsfiske. Viktigt med lokal förvaltning av mark, vatten och fiske genom markägare och fiskevårdsområden. Bättre kommunikationer och transfersystem. Undvik gruvor och tung exploatering i fjällen. Olika åsikter om hundspann.

6.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

ÖP 2001 redovisar vilka geografiska områden i kommunen som är av riksintresse eller större allmänt intresse, samt områdenas värden ur natur-, kulturmiljö- och friluftssynpunkt. Under de senaste åren har därutöver arbete påbörjats för att öka vissa områdets tillgänglighet och med att iordningställa närledsystem, t.ex. i Ammarnäs.

Ett rikt friluftsliv, med bl.a. natur, jakt och fiske, har alltid varit kännetecknande för Sorsele kommun. Riktade satsningar på vattenmiljöer och fiske har pågått i kommunen

under 25 års tid, t.ex. ekologisk restaurering av flottleder och hållbar förvaltning av fisket. I ÖP 2001 nämns kortfattat mål för detta arbete.

6.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

Riksintressen och värdefulla områden ur natur- och kulturmiljösynpunkt redovisas i ÖP 2030 (bl.a. Vindelälven, Vindelfjällen, 6 riksintresseområden för kulturmiljön, 11 naturreservat samt 18 Natura 2000-områden). Kommunen pekar också ut hembygdsområden, kyrkor och andra objekt av stor betydelse för det lokala kulturarvet och för besöksnäringen, samt 12 friluftsområden som ligger tätortsnära eller har god tillgänglighet.

Kommunen är positiv till satsningar på natur- och kulturvård, men värdefulla områden måste på ett bättre sätt vårdas/underhållas, tillgängliggöras och marknadsföras och kan då också i högre grad bidra till hållbar företagsutveckling. Över halva kommunens yta ingår redan i olika områdesskydd, framför allt i fjällområden och ovan odlingsgränsen. Nya skydd bör i första hand förläggas i tätortsnära områden, med högre tillgänglighet för friluftslivet. Befintliga friluftsområden behöver också göras mer tillgängliga. En driftplan med ett långsiktigt ekonomiskt åtagande är viktigt för ett hållbart nyttjande. Ett natur- och kulturmiljöprogram bör tas fram. Kommunen vill verka för ökad dialog med lokalbefolkning och andra berörda i frågor kring natur- och kulturmiljöer och områdesskydd.

Inom obrutna fjällområden ska natur- och kulturvärden, friluftsliv, rennäring och turism gå före industriell exploatering som gruvnäring och vindkraft. Bebyggelse av betydelse för rennäringen, den bofasta befolkningen och turism/friluftsliv kan tillåtas även inom obrutna fjällområden. Kommunen är positiv till förstudier som syftar till regional och lokal utveckling.

Sorsele kommun har tagit fram en Fiskeplan för åren 2017-21 (5), som samtidigt till stor del är en vattenvårdsplan. Planen ingår i ÖP 2030 och sammanfattas i avsnitt x. Kommunen vill tillsammans med självstyrande markägare och fiskevårdsområden verka för att:

- Ytterligare förbättra kunskaperna om och marknadsföringen av vatten- och fiskevård
- Stärka den lokala förvaltningen av vatten- och fiskeresurser inkl. samverkan mellan lokala fiskevårdsområden och andra aktörer
- Arbeta med fortsatta restaureringar av vattendrag och långsiktigt hållbara uttag av fisk

- Utveckla fisketurismen till fördubblad omsättning (2010-2020) och samtidigt hitta lösningar för att värna ortsbornas möjligheter till fritidsfiske
- Negativ påverkan från exploateringar och utsläpp från andra verksamheter minimeras
- Småskalig vattenkraft miljöanpassas och effektiviseras så att den får möjlighet att finnas kvar.

6.4.1 Konsekvenser för riksintressen

I ÖP 2030 preciseras geografiska områden av riksintresse för friluftslivet, natur- och kulturvården. Vidare redovisas områdenas värden och att de ska skyddas för framtiden. Samtidigt betonas att områdena behöver underhållas, tillgängliggöras och marknadsföras bättre, både på lokal och regional/nationell nivå, för att värdena ska finnas kvar och för att områdena i högre grad ska bli en resurs för tillväxt och friluftsliv. Inom utpekade områden av riksintressen och obrutna fjällområden innebär ÖP 2030 ett ställningstagande om att natur- och kulturvård, rennäring, friluftsliv och besöksnäring ska gå före industriell exploatering. Negativ påverkan på vattenmiljöer från utsläpp och vattenkraft ska minimeras. Vattnens ekologiska status och fiskeresursen ska utvecklas ytterligare.

6.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

ÖP 2030 bedöms bidra till en bibehållen ekologisk hållbarhet i värdefulla natur- och kulturmiljöer på land. Kommunens ställningstaganden inom obrutna fjällområden stärker skyddet för bl.a. natur- och kulturvården inom dessa områden i förhållande till industriella exploateringar.

ÖP 2030 bedöms bidra till förbättrad social och ekonomisk hållbarhet om skötsel, tillgänglighet och marknadsföring av värdefulla områden förbättras. Satsningar på en förbättrad dialog med ortsbefolkningen kring skydd och utveckling av dessa områden är också en förutsättning för delaktighet och god social hållbarhet. Miljöbalkens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas väl.

Arbetet med vatten- och fiskevård i kommunen har utvecklats under lång tid och utgör idag ett av de bästa exemplen i kommunen på en verksamhet där ekologisk, kulturell, ekonomisk och social hållbarhet samverkar. Ekologiska vattenmiljöer förbättras, samtidigt som besöksnäringen utvecklas ekonomiskt. Här finns även viktiga sociala uppgifter, som att arbeta med utbildning, lokalt engagemang och förvaltning.

Besöksnäringen och det rörliga friluftslivet är på många sätt en viktig del i Sorsele som ekokommun, genom att verksamheterna till största del baseras på vad naturen ger. På

så vis främjas fysisk aktivitet och hälsa, kunskap om natur- och kulturvärden lyfts fram och lokal ekonomi stimuleras. En ovanligt stor andel av företagen är profilerade inom olika typer av ekoturism. Besöksnäringen och friluftslivet kan samtidigt bidra till miljöbelastning, främst genom transporter och nyttjande av motorfordon, men även genom slitage och störningar i naturmiljön. Besöksföretag och lokala föreningar arbetar aktivt med dessa frågor, som är viktiga för en god resurshushållning, och kommunen vill stödja sådana insatser.

ÖP 2030 fokuserar betydligt mer än ÖP 2001 på att göra värdefulla natur- och kulturmiljöer tillgängliga och på att områdena i högre grad kan bidra till företagsutveckling. ÖP 2030 innehåller också tydligare ställningstaganden på hur kommunen ser på dialoger, hur områdesskydd ska prioriteras samt på avvägning vid konflikter mellan naturvård och industriell exploatering. Den fiskeplan som ingår i ÖP 2030 bygger på tidigare ställningstaganden, men beskriver mycket mer detaljerat än tidigare hur arbetet ska genomföras, inte minst kring lokal förvaltning och ekonomisk utveckling av fisketurismen.

7. Hållbar utveckling av gröna näringar

7.1 Omfattning

Jordbruk, skogsbruk och rennäring
Förädling av trä och livsmedel

7.2 Bedömningsgrunder

- Miljöbalken: Mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra näringarnas bedrivande. Områden som är av riksintresse för rennäringen ska skyddas mot sådana åtgärder (MB 3:5). Rennäringens riksintressen utgörs bl.a. av flyttleder, rastbeten, känsliga passager samt viktiga kärnområden.

Jord- och skogsbruk är av "nationell betydelse" (MB 3:4). Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk om det finns ett väsentligt samhällsintresse som inte kan tillgodoses på annat sätt. Skogsmark av betydelse ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

- Sorsele Ekokommun: Hållbar och lönsam basproduktion inom jordbruk, skogsbruk och rennäring. Ökad lokal vidareförädling av råvarorna. Samverkan mellan näringarna.
- Lokal utvecklingsstrategi: Utveckla förädling och exklusiva, lokala produkter av mat och trä. Stödja lokala aktörers medverkan i hållbara upphandlingar. Bättre

integrering av renskötseln i samhällsplaneringen. Utveckla kommunikation och synergier/nytta mellan samebyar och andra markanvändare och aktörer.

- Dialogmöten:

Förenkla regler, mer förutsägbart. Markägarna ska kunna bestämma mer, påverka politiskt. Områdesskydd på frivillig basis. Utbildning om allemansrättens rättigheter och skyldigheter. Dialog mellan olika intressen. Generationsskifte, intressera ungdomar, skolan och nyanlända. Utbildning och positiva exempel. Inventera tillgänglig mark. Hjälpt behövs för att starta nya verksamheter, arrendemallar, marktillgång, söka stöd mm. Utveckla mångbruk och fler produkter inom jord- och skogsbruk, ökad vidareförädling, samarbeta med besöksnäringen. Bevara brukningsvärd jordbruksmark. Kommunen och invånarna ska handla mer lokalt.

7.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

I ÖP 2001 beskrivs vikten av ett rationellt skogsbruk för sysselsättning och miljö. Jordbruket beskrivs som vikande och med behov av kombinationssysselsättningar. Rennäringens områden av riksintresse redovisas.

Många företag inom framför allt jordbruk och rennäring, men tidvis även inom skog och trä, har under lång tid haft problem med lönsamheten och lagt ner sin verksamhet. Samtidigt har dock förädlingen av lokala trä- och livsmedelsråvaror ökat i kommunen, som idag har flera framstående förädlingsföretag. Lantbruksföretag har samarbetat kring matförädling, men även kring andra kombinationssysselsättningar. Ett visst samarbete har också påbörjats mellan jordbruk och rennäring.

7.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

ÖP 2030 anger att rennäringens riksintresseområden samt brukningsvärda jordbruksmarker i första hand ska kunna nyttjas för dessa näringars behov samt att ett rationellt skogsbruk ska kunna bedrivas på produktiv skogsmark. Skogsplantering, byggande eller annan exploatering kan dock vara lämpligt på jordbruksmark som annars skulle växa igen, särskilt om detta kan bidra till annan landsbygdsutveckling. Dialog ska i aktuella fall ske med berörda jordbruks-företag och den lokala LRF-avdelningen.

ÖP 2030 fokuserar mycket på hur de gröna näringarna kan utvecklas, t.ex. genom generationsväxlingar, ökad vidareförädling av trä och livsmedel, satsningar på nyföretagande och kombinationsföretag inom de gröna näringarna samt förbättrade dialoger mellan de gröna näringarna och med andra markanvändningsintressen. Kommunen gör därutöver några viktiga ställningstaganden i ÖP 2030, t.ex. att:

- Verka för en så ekologiskt hållbar markanvändning som möjligt inom jord- och skogsbruk, där ett rationellt nyttjande av marken samtidigt stimuleras
- Så långt som möjligt nyttja lokalproducerat biobränsle i det egna fjärrvärmeverket
- Kartlägga hur oanvänd jordbruksmark kan nyttjas samt öka den totala arealen brukad jordbruksmark
- Prioritera jordbruksverksamhet framför andra intressen inom kommunens eget markinnehav av jordbruksmark
- Kunna prioritera rekreations- och friluftslivsintressen på kommunens egen mark, nära tätorter
- Ge bättre möjlighet för lokala producenter att delta i lokala livsmedelsupphandlingar, t.ex. genom utbildning och lokala samarbetsmodeller.

7.4.1 Konsekvenser för riksintressen

Jord- och skogsbruk är ännu inte klassat som riksintresse, men av "nationell betydelse". Kommunen gör ställningstaganden att näringarnas markbehov ska prioriteras framför industriella exploateringar i fjällområdena. Några områden av särskild vikt för jordbruket pekas även ut, främst i kommunens östra delar, men även i Ammarnäsdeltat.

Rennäringens områden av riksintresse pekas ut som tidigare i ÖP 2030. Rennäringen påverkas mycket av "kumulativa effekter", d.v.s. många olika faktorer som sammantaget kan påverka bete, flyttmöjligheter m.m.

7.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

Den ekologiska hållbarheten inom jord- och skogsbruk och rennäring handlar till stor del om att marken faktiskt brukas, så att alla arter och värden som är beroende av ett öppet odlingslandskap och en brukad skog kan finnas kvar. På så sätt hänger ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet mycket ihop inom de gröna näringarna.

För rennäringen är det viktigt att deras intressen ska gå före gruvetableringar och industriella exploateringar i fjällområdena. En ökad besöksnäring och vindkraft kan på vissa platser påverka rennäringen negativt, men turismverksamhet är samtidigt, liksom livsmedelsförädling, ett "ben" som många samiska företag vill och kan utveckla själva.

En annan del av den ekologiska hållbarheten handlar om att producera på ett miljövänligt/ekologiskt sätt och här ligger jordbruket och rennäringen i kommunen långt fram, med naturbeten och stor andel naturligt foder, ingen användning av bekämpningsmedel etc. Ett aktivt skogsbruk är ekologiskt mycket viktigt för klimatet och för att kunna minska användningen av fossila produkter. Skogsbruket har arbetat mycket med miljöhänsyn, inte minst för att undvika körskador och vattenpåverkan,

men det finns mer att göra, t.ex. kring avverkningsformer och kring hur andra värden i skogen än trä kan utvecklas och samnyttjas.

Sammantaget bedöms ÖP 2030 bidra till en förbättrad ekologisk hållbarhet inom de gröna näringarna, bl.a. genom att marker som är värdefulla för näringarna prioriteras, liksom ekologiska produktionsmetoder, satsningar på lokal förädling och på nya och yngre företagare. Dessa prioriteringar är samtidigt mycket viktiga utifrån ekonomisk och social hållbarhet, där även förbättrade dialoger är centralt. Utvecklingen inom näringarna är dock mycket osäker då den påverkas starkt av globala priser samt regelverk inom Sverige och EU. Rennäring och skogsbruk påverkas också mycket av många konkurrerande markanvändnings-intressen. Hållbarheten är därför sammantaget fortsatt problematisk för de gröna näringarna.

Miljöbalkens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas mycket väl i ÖP 2030, men det finns mycket kvar att arbeta med, bl.a. kring dialoger, förädling och lönsamhet.

ÖP 2030 fokuserar betydligt mer än ÖP 2001 på hur kommunen och näringarna kan arbeta med ekonomisk och social hållbarhet och på att aktiva företag i de gröna näringarna är en förutsättning för en ekologisk hållbarhet. ÖP 2030 är en "logisk följd" av de satsningar som redan påbörjats inom t.ex. lokal förädling av trä och livsmedel.

8. Bebyggelse och boendemiljöer

8.1 Omfattning

- Bebyggelsens utveckling och inriktning
- Kommunikation och service
- Radon
- Strandskydd
- Risker vid byggande samt beredskap

8.2 Bedömningsgrunder

- Miljöbalken: Bebyggelsen ska hushålla med mark- och vattenresurser och ta hänsyn till särskilda naturvärden. Strandskydd gäller inom 100 m från vatten, men dispens kan ges om särskilda skäl finns, bl.a. om bebyggelsen inom utpekade områden kan bidra till landsbygdsutveckling. Säkerhetsfrågor ska beaktas, t.ex. risk för radon, erosion och översvämning, och byggandet ska främja människors hälsa, t.ex. genom rätt lokalisering, sunda materialval och byggmetoder samt en god utomhusmiljö.
- Sorsele Ekokommun: Kommunen vill skapa attraktiva och goda boendemiljöer, samtidigt som naturupplevelser och turism vid vattendrag ska prioriteras. God energihushållning i byggnader är grundläggande.

- Lokal utvecklingsstrategi: God tillgång till riskkapital och finansiering. Energieffektivisering i bostäder och lokaler.
- Dialogmöten: Bra bemötande från alla är jätteviktigt. Välkomnande, vi bryr oss om varandra. Grundläggande service måste kunna garanteras. Hitta nya samverkansformer inom service mellan privata och offentliga aktörer. Trivsel och trygghet; välstädat, välkomnande infarter, god belysning, mötesplatser. Digital uppkoppling till bostäder och företag. Nyttja lokala entreprenörer i byggande. Bättre tillgång på lokaler i hela kommunen. Varierade boendeformer som passar ungdomar som flyttar hemifrån och äldre som behöver mer service. Möjliggöra kvarboende i byarna för äldre. Bygga mer i strandnära, attraktiva områden för att utveckla byarna. Fastigheter som inte nyttjas måste "komma loss". Finansiering vid byggande är ett stort problem.

8.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

I ÖP 2001 beskrivs bebyggelsestrukturen i Sorsele tätort och de större byarna. Ett övergripande mål är att stimulera byggande så länge som det inte står i konflikt med andra intressen. En rad riktlinjer för byggandet anges, t.ex.:

- Ekologiskt byggande (byggmaterial, konstruktion, energieffektivisering, VVS, rivning, hantering av radonrisker m.m.).
- Skyddsavstånd till vägar, järnvägar, kraftledningar, djurhållning m.m.
- Byggande och VA-anslutningar inom vattenskyddsområden.
- Lämpliga och olämpliga områden för bebyggelse nära stränder.
- Kriterier för lämplighetsbedömning vid lokaliseringsprövningar och bygglov (bl.a. utifrån varaktighet, nytta, kommunikationer, allmän service och säkerhet).

8.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

Behov och förutsättningar för bostäder beskrivs närmare i kommunens Bostadsförsörjnings-program (6). Utgångspunkten för bebyggelse- och boendeplaneringen är kommunens fyra serviceorter; Sorsele, Blattnicksele, Ammarnäs och Gargnäs. I dessa utvecklingsområden ska det finnas ett utbud av blandade boendeformer för olika målgrupper, service, handel, verksamheter och mötesplatser. Fördjupade översiktsplaner ska revideras/tas fram för dessa fyra områden i nära dialog med boende och andra berörda.

ÖP 2030 innehåller liksom tidigare en rad riktlinjer för byggande och utveckling, t.ex. vid riksintressen eller andra skyddsvärda områden, för miljöanpassning i byggandet, åtgärder vid radonrisker, skyddsavstånd till vägar och ledningar m.m. Vikten av att skapa goda och aktiverande utomhus- och lekmiljöer betonas särskilt och här har finns unika förutsättningar genom närhet till natur i hela kommunen. Grundprincipen för

byggande är att kommunen ser mycket positivt på ny och utökad bebyggelse och boende, även utanför serviceorterna. Detta gäller både längs större vägar mellan serviceorterna och i mindre byar och landsbygds-områden. Här kan dock en lägre servicegrad förväntas. Generellt ser kommunen även positivt på byggande av såväl permanent- som fritidsbostäder i strandnära lägen, så länge som god hänsyn kan tas till risker för översvämning och erosion och till särskilda värden för natur, kultur och friluftsliv.

Översvämningar inträffar naturligt varje år i oreglerade älvar och ibland med stora effekter. Efter stora översvämningar 1995 och 2005 har permanenta vallar byggts och detaljerade åtgärds- och krisledningsplaner tagits fram. En översvämningsskartering har tagits fram under 2017 för områden som kan påverkas vid översvämningar i Vindelälven och Laisälven med biflöden. 1997 genomfördes en ras- och skredinventering i kommunen. Riskområden för erosion och skred finns bl.a. vid Lillåns östra strand i Sorsele samhälle samt vid Tjulån i Ammarnäs. Översvämningssrisker beaktas i LIS-planen för byggande och landsbygds-utveckling i strandnära lägen. Särskild kontroll av markstabilitet och översvämningssrisker kan behövas vid nybyggnation eller förtätning av befintlig bebyggelse i riskområden.

Sorsele kommun har låg trafikmängd och relativt få riskobjekt (träindustrier, äldreboenden, sjukstugan samt översvämningar vid vattendrag). Räddningstjänsten är väl utbildad och det finns ett gott samarbete mellan grannkommunerna. Sorsele kommun är stor och insatstiderna kan bli långa, varför god kunskap om brandskydd och första hjälpen hos medborgarna är viktigt.

Problembilden för boende och bebyggelse handlar mycket om att utifrån begränsade ekonomiska förutsättningar kunna erbjuda ett varierat utbud av boendeformer och god service. Äldre ska ges förutsättningar att bo kvar, även i de mindre byarna. Samtidigt behöver fastigheter som inte längre nyttjas frigöras för yngre och inflyttare. Privatpersoner och företag har ofta stora problem med att få bankfinansiering för byggande. ÖP 2030 beskriver dessa problem och anger bl.a. att nya, innovativa lösningar för service och samverkan behöver hittas. Förbättrade möjligheter till boende i attraktiva miljöer kan också öka finansierings-möjligheterna.

8.4.1 Konsekvenser för riksintressen

Kommunens bebyggelseplanering påverkar inte direkt några riksintressen, men ÖP 2030 nämner att samråd vid behov ska ske med rennäringsen, vilket t.ex. kan vara aktuellt vid ökad bebyggelse i Ammarnäsområdet. Vidare är strandskyddet och allemansrätten starka allmänna intressen där kommunen alltid gör avvägningar mot

möjligheterna till en lokal utveckling och attraktiva boendemiljöer. Dessa avvägningar görs i den fördjupade översiktsplanen (LIS) (7).

8.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

Miljöbalkens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas väl i ÖP 2030.

Kommunen vill se boende och bebyggelse i hela kommunen, vilket är viktigt utifrån ett landsbygds- och hållbarhetsperspektiv. Fysisk planering och service koncentreras dock till de fyra serviceorterna. ÖP 2030 innehåller tydliga riktlinjer för ett hållbart och miljöanpassat byggande med hänsyn till skyddsvärda områden. Vikten av att planera för goda utomhus- och lekmiljöer med naturen som bas betonas. Kommunens positiva grundinställning till byggande även i strandnära miljöer är viktig för att skapa fler goda och attraktiva boendemiljöer samt utveckling i hela kommunen. Det kan tyckas motverka en ekologisk hållbarhet, men noggranna avvägningar ska göras inom LIS-planen och kommunen har oerhört många och långa strandområden.

Kommunen har god kunskap om och beredskap för översvämningar, erosion och andra risker samt en kunnig och väl utrustad räddningstjänst. De långa avstånden gör dock att insatstiderna ofta blir långa, varför allmänhetens egna kunskaper kan vara avgörande. Kunskaper om klimatförändringarnas effekter behöver förbättras.

ÖP 2030 beskriver flera problem i bebyggelseutvecklingen, t.ex. dålig finansiering, få små lägenheter, många fastigheter som inte nyttjas etc. Här behöver kommunen arbeta vidare med fler lösningar.

ÖP 2030 ger, precis som ÖP 2001, tydliga riktlinjer för byggande med hänsyn till risker och skyddade områden. ÖP 2030 uttrycker dock en mer positiv grundsyn till bebyggelse-utveckling i hela kommunen och i strandnära miljöer. Redovisningen av översvämningar och andra risker är också betydligt mer detaljerad.

9. Hållbar energianvändning samt klimatpåverkan

9.1 Omfattning

- Energihushållning
- Kommunikationer och transportsystem
- Digitalisering och IT
- Klimatpåverkan och effekter av förändrat klimat

9.2 Bedömningsgrunder

- Miljöbalken: I Miljöbalkens grundläggande hänsynsregler anges att alla ska "hushålla med råvaror och energi" samt att "i första hand ska förnybara energikällor användas" (MB 2:5).
- Sorsele Ekokommun: Energifrågor är ett prioriterat område där fokus ska ligga på "effektiv energianvändning och nyttjande av bioenergi samt lokala och förnybara energiresurser".
- Lokal utvecklingsstrategi: Satsningar på energieffektivitet och lokalproducerad energi. Testa nya lösningar i glesbygd och kallt klimat (t.ex. biltestning, vindkraft, avfallssystem). Digitalisering och utbyggt bredbandsnät till minst 90-95 %. Maximera transportnyttan genom bytesplatser/parkeringar och GIS-system. Bygga ut transfersystem till buss, flyg, tåg i hela kommunen.
- Dialogmöten:
Bättre vägnät, särskilt grusvägar. Förbättrad kollektivtrafik, samordning av tidtabeller och transfer är viktigt för miljön, boende och turistnäringen. Fortsatt digitalisering och utbyggnad av bredband. Utveckla tågtrafik och Inlandsbanan. Samordning av kyl-/frystransporter. Behov av fler närleder och gång-/cykelvägar. Viktigt med helikoptertransporter och skoterleder. Olika synpunkter om fjällvägen. Nyttja lokalt biobränsle i fjärrvärmeverket. Mer kunskap om klimatanpassning i jord- och skogsbruket behövs.

9.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

ÖP 2001 beskriver kortfattat viktiga anläggningar för energiproduktion i kommunen. Utbyggnaden av biobränslebaserad fjärrvärme hade då inletts, medan vindkraftsatsningarna ännu var i planeringsstadiet. Klimatpåverkan berördes nästan inte alls i ÖP 2001.

Efter detta har dock mycket ändå hänt inom energiområdet utanför den kommunala planeringen. Den stora vindkraftsparken i Blaiken har etablerats. Fjärrvärmecentralen i Sorsele med tillhörande nät har byggts ut mycket och effektiviserats med rökgaskondensering. Ett mycket stort antal kommunala och privata fastigheter har energieffektiviserats och konverterats till biobränsle, värmepumpar m.m. Energiplaneringen har också fördjupats, bl.a. i form av energiplan för kommunala fastigheter och verksamheter samt en fördjupad översiktsplan för vindkraft. Utvecklingen för mer energieffektiva lösningar kommer med säkerhet till stor del att fortsätta, oavsett översiktsplanen.

9.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

ÖP 2030 anger ett stort antal mål och konkreta åtgärder för att komma vidare med energihushållning och klimatanpassning. Sorsele kommun har redan kommit långt när

det t.ex. gäller energieffektivisering i byggnader och utrustning, rationellt lokalnyttjande samt användning av fjärrvärme och biobränslen och kommunen vill i ÖP 2030 arbeta vidare med dessa frågor.

Eftersom kommunen är stor och glesbefolkad så är transportererna en viktig och svår energi- och klimatfråga, som kommunen nu vill arbeta mer med i sin planering. ÖP 2030 anger mål och åtgärder för digitalisering och ökad användning av IT-teknik, infrastruktur för laddning av elbilar, förbättrad järnvägstrafik efter Inlandsbanan, förbättrad regional kollektivtrafik, utbyggd gång- och cykeltrafik m.m.

Transportplaneringen i kommunen handlar också om behov av båttrafik, isvägar, flygkommunikationer, kyl- och frystransporter, hundspanss- och skoterleder m.fl. åtgärder som både är mycket viktiga för god energieffektivitet och för boende, besöksnäringen och näringslivet i stort.

Energihushållning och minskad klimatpåverkan är förstås steg 1 i klimatarbetet, men kommunen måste också anpassa sig till ett förändrat klimat. Dessa riskbedömningar finns med i fördjupningen kring byggande för lokal utveckling i strandnära lägen (LIS) och kommunen har sedan lång tid även planering och beredskap för översvämningar. På sikt kan konsekvenserna för naturen och många av kommunens viktigaste näringar bli betydande. Ett varmare och fuktigare klimat kan ge högre avkastning inom jord- och skogsbruket, men också leda till fler stormfällningar och större angrepp av skadegörare. Besöksnäringen kan initialt påverkas positivt genom att människor vid kusten och i södra Sverige måste åka till fjälls för att uppleva vintrar med snö, men på sikt kan vintersäsongen bli betydligt kortare även i Sorsele kommun. Rennäringen har redan haft några svåra år vädermässigt med kraftig isbildning och dåligt bete vintertid. Fjällfloran och trädgränsen förändras också snabbt.

9.4.1 Konsekvenser för riksintressen

Energi- och klimatfrågorna påverkar indirekt olika riksintressen:

- Kommunen har ett antal riksintressanta områden för vindbruk, som redovisas i den fördjupade översiktsplanen för vindkraft. Där redovisas även konflikter mellan vindbruk och andra intressen. Kommunen är generellt positiv till vindkraft utanför Vindelfjällen och obrutna fjällområden, men avvägningar mot andra intressen måste göras.
- Klimatfrågorna har på sikt en stor påverkan på flera riksintressen; växt- och djurliv, rennäring samt flera viktiga allmänna intressen som jord- och skogsbruk, besöksnäring m.m.

9.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

Miljöbalkens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas mycket väl i ÖP 2030. Fokus i energi- och klimatarbetet ligger på att hushålla med energi samt nyttja lokal och förnybar energi i ännu högre grad, även om kommunen redan har nått mycket långt inom dessa områden, inte minst lokaluppvärmning. Det finns betydligt mer att göra inom kommunikationsområdet och kommunen har nu ambitiösa mål kring detta som både är viktiga ekologiskt/klimatmässigt och ekonomiskt / socialt, genom direkta effektiviseringar och besparingar, men också för att skapa goda kommunikationsmöjligheter för näringsliv, boende och besökare. Problemet är dock att kommunen inte alls äger kommunikationsfrågan själv, utan är starkt beroende av Trafikverket, Luftfartsverket, Länstrafikplanens prioriteringar m.m.

Kommunen bedöms vidare ha en god framförhållning för ett förändrat klimat när det gäller fysisk planering och beredskap, t.ex. vid översvämningar och skred samt vid byggande i strandnära lägen. Effekterna på natur och areella näringar är svårare att förutse och kan vara både positiva och negativa. En försämrad betessituation för rennäringen bedöms här vara den mest akuta frågan och vissa försök kring hägnhållning, lokal produktion av foder och utfodring har påbörjats.

ÖP 2030 fokuserar betydligt mer än ÖP 2001 på klimat, hållbarhet och på hur kommunen kan effektivisera sin energianvändning. ÖP 2030 ligger därmed också helt i linje med den utveckling som faktiskt skett inom energiområdet i kommunen under hela 2000-talet.

10. Miljöpåverkande verksamheter, risker och miljöskydd

10.1 Omfattning

- Industriell verksamhet
- Gruv- och mineralnäring
- Biltestning
- Förorenade områden
- Avfall, restprodukter och källsortering
- Risk och säkerhet

10.2 Bedömningsgrunder

- Miljöbalken: I Miljöbalkens "grundstenar" anges att "människors hälsa och miljön ska skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan". Försiktighetsprincipen ska iakttas, d.v.s. att om en åtgärd eller verksamhet kan orsaka skada så ska försiktighetsmått och skyddsåtgärder vidtas.

- Sorsele Ekokommun: Alla verksamheter ska så långt som möjligt bidra till en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling. Hållbarhetsprinciperna ska följas, d.v.s. långsiktig resurshushållning samt att t.ex. undvika koncentrationsökningar av ämnen från berggrunden och från samhällets produktion.
- Lokal utvecklingsstrategi: Bevara och utveckla naturmiljöer. Främja företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurser. Återvinning/återanvändning. Vidareförädla natur-resurser och använda resurseffektiva tekniker.
- Dialogmöten: Inga gruvor och prospekteringar i fjällen. Ställa högre miljökrav på gruvnäringen. Hitta bättre modeller för avfall och källsortering inom besöksnäringen, på rastplatser, inom fisket. Se till att källsorteringen fungerar för alla, även äldre.

10.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

ÖP 2001 beskriver kortfattat dagsläget i början av 2000-talet för avfallshantering, VA-försörjning, mineralnäring, förorenade områden m.m. Sedan dess har framför allt två områden förändrats i kommunen, som påverkat miljösituationen och miljöskyddet mycket idag och inför framtiden:

- Gruvverksamheten i Blaiken, som påbörjades och senare lades ner, och där utsläppen och saneringsbehoven nu är stora.
- Avfallshanteringen, som successivt har utvecklats med förbättrad källsortering, minskad deponering, uppbyggnad av 3 återvinningscentraler samt ökad samverkan mellan inlandskommunerna.

10.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

Gruvnäringen är den bransch som kan ha den största enskilda miljöpåverkan i kommunen. Kommunen ser i ÖP 2030 positivt på en utvecklad gruvnäring, men endast i redan exploaterade/påverkade områden eller där andra intressen inte väger tyngre. Områden inom Vindelfjällen, av betydelse för vattenförsörjningen eller för boende, fritid och naturvård ska t.ex. inte exploateras av gruvnäringen. Vidare ska höga krav ställas på skyddsåtgärder och ekonomisk säkerhet vid etableringar. Liknande avvägningar ska göras även för tåkthantering. Bergmaterial ska då prioriteras, men även nya grus- och moräntäkter kan vara lämpliga, i synnerhet i redan påverkade områden eller där andra intressen inte väger tyngre. Viktiga aspekter vid täktlokalisering är även hänsyn till närboende och möjligheterna till lokal materialförsörjning, med så korta transporter som möjligt.

Kommunen vill underlätta för en fortsatt utveckling av biltestverksamhet och bilevent. Dessa har stor betydelse för arbetsmarknaden och den lokala servicen, men som även

är ett led i utvecklingen av miljöteknik. Verksamheten medför dock vissa risker för miljön, främst vid eventuella olyckor, men även genom buller, luftutsläpp och konkurrerande markanvändning. Det är ur planeringssynpunkt svårt att förutsäga företagets behov av mark och vatten för vägar och banor. ÖP 2030 har därför tagit fram ett antal kriterier som ska fungera som utgångspunkter vid lokalisering och miljösäker utformning av biltestverksamhet.

Förorenade områden, främst från gruvor och gamla deponier, behöver beaktas i planeringen, så att föroreningar inte sprids, t.ex. genom grävningar. Löpande inventering och övervakning av förorenade områden är nödvändigt. Viktigast är dock att nya föroreningar förebyggs.

Transporter av farligt gods genom kommunen har inventerats (8). Transporterna är få och består mest av brandfarliga ämnen. Räddningstjänsten har utrustning för livräddning och tätning av mindre läckage vid en ev. olycka. Vid brand och större läckage behövs samarbete med grannkommuner. En uppställningsplats för farligt gods-transporter behövs i Sorsele samhälle.

Avfallshanteringen ska enligt ÖP 2030 fortsätta att utvecklas i samverkan med Malå, Norsjö (treparten) och övriga inlandskommuner. En tydlig strategi med mål och indikatorer för detta finns i den gemensamma avfallsplanen (9). Viktiga utvecklingsområden enligt avfallsplanen är bl.a. ökad kunskap, mer kretsloppsanpassad behandling av matavfall och avloppsslam, tydligare miljöstyrning i upphandling och taxor, samt att utreda ökat eget omhändertagande av restavfall i Sorsele och inlandet.

Vatten- och avloppsnätet är väl utbyggt i kommunens fyra större orter. Framöver krävs dock stora reinvesteringar i VA-nätet och avlopps- och slamhanteringen kan också kretslopps-anpassas mer. Vattenskyddsområdena behöver uppdateras och vissa enskilda avlopps-anläggningar inventeras och åtgärdas.

10.4.1 Konsekvenser för riksintressen

Enligt Miljöbalken 3:7 ska "områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse skyddas mot åtgärder som kan försvåra utvinningen av dessa". I Sorsele kommun finns inga fyndigheter av riksintresse, men ett antal fyndigheter som ändå innehåller värdefulla ämnen eller material. Som nämns ovan ser kommunen positivt på utvinning av dessa, men bara inom avgränsade områden och med stor miljöhänsyn. En trygg VA-försörjning är vidare av stort allmänt intresse.

10.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

Miljöbalkens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas väl i ÖP 2030. Kommunens näringsliv baseras till största del på relativt små företag inom skog, besöksnäring, jordbruk, rennäring, trä- och livsmedelsförädling, biltestning, samt företag inom service-, bygg- och övriga tjänstesektorn. Dessa verksamheter är viktiga för att bygga ett hållbart samhälle, baserat på lokala naturresurser och har överlag en liten miljöpåverkan, men det är t.ex. alltid viktigt med god kunskap om miljöfrågor, god energihushållning och att kemikalier och farligt avfall hanteras på rätt sätt.

Gruvnäringen kan ibland ge stora vinster ekonomiskt och socialt, men är tveksam utifrån sin miljöpåverkan och hållbarhetsprinciperna. Kommunens ställningstagande om att vara restriktiv till var och hur gruvbrytning kan tillåtas är därför viktigt. En sanering runt den nedlagda Blaikengruvan är akut, men tyvärr inte en fråga som kommunen äger.

Den växande biltestverksamheten ger många möjligheter till inkomster och kombinationssysselsättningar i kommunen och är också viktig för utveckling av fordons- och miljöteknik. Biltestningen har därför en viktig plats i Sorsele Ekokommun, förutsatt att stor miljöhänsyn tas vid val av testområden och att god dialog förs med närboende och andra berörda. Utgångspunkter för detta finns i översiktsplanens strategi för biltestverksamhet.

Skogsbruket är en stor näring i kommunen och kan, beroende på brukningsmetoder, påverka naturmiljön och landskapet mycket. Samtidigt är ett aktivt skogsbruk mycket viktigt i ett hållbart samhälle, för jobb och ekonomi, men också i hög grad för klimatet och för att få fram olika förnybara råvaror. Skogsbrukets och övriga areella näringars markanvändning och miljöpåverkan bedöms närmare i avsnitt 6.

Avfallshanteringen har kommit långt i kommunen och kommer att fortsätta utvecklas enligt antagen avfallsplan och i samarbete med andra inlandskommuner. Det biologiska avfallet (matrester och slam) bör nyttjas och kretsloppsanpassas mer än idag. Avfallshanteringen inom besöksnäringen kan också förbättras, i samverkan mellan kommunen och företagen.

ÖP 2030 fokuserar betydligt mer än ÖP 2001 på framtida mål och utveckling av verksamheter med miljöpåverkan. ÖP 2030 ligger i linje med den utveckling som pågått mellan 2001-2018 inom t.ex. avfallshantering och gruvnäring, men det är viktigt att ÖP 2030 också tar tydlig ställning till förutsättningar för framtida gruvbrytning och andra näringar med miljöpåverkan.

11. Attraktivitet och social hållbarhet

11.1 Omfattning

- Demografi, befolkning
- Service och mötesplatser
- Jämställdhet
- Integration
- Folkhälsa
- Tillgänglighet
- Barn- och äldreperspektiv

11.2 Bedömningsgrunder

- Miljöbalken: Miljöbalken syftar bl.a. till att "människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter" och att "mark, vatten och den fysiska miljön används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning tryggas". Miljöbalken fokuserar mest på hälsoskydd genom att undvika skadliga utsläpp och störningar. Plan- och bygglagen anger i 1:1 att planeringen ska "främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö".
- Sorsele Ekokommun: Social hållbarhet är en av grundstenarna för en Ekokommun. Ett av Sorseles prioriterade områden är "Attraktivitet och social hållbarhet" med extra fokus på barn/ungdomar och tjejers/kvinnors villkor. Frågor som lyfts fram är t.ex. att motverka utanförskap, skapa trygghet, mötesplatser, integration, tillgänglighet och infrastruktur, jämställdhet/jämlikhet, folkhälsa och delaktighet.
- Lokal utvecklingsstrategi: Jämställdhet. Skapa mötesplatser och servicepunkter i hela kommunen. Nätbaserade tjänster. Attraktivare samhälle (SJ-planen, landskapsvård m.m.). Integrera nyanlända. Levande förenings- och kulturliv. Folkhälsa. Utveckla e-hälsovård. Satsningar på utbildning och arbetsmarknad.
- Dialogmöten:
Bra bemötande och värdskap. Prata positivt, göra PR. Ta ansvar, kommunen är vi. Utveckla entreprenörskap. Välkomna nyanlända. Mer samverkan och dialog mellan olika intressen. Boende och trygghet för äldre, även i byarna. Bättre tillgänglighet för källsortering. Mer dialog med äldre. Se till att grundservicen finns kvar i hela kommunen. Ökad tillgänglighet och kontinuitet i sjukvården. Bra kommunikationer i hela kommunen; bredband, teletäckning, fler GC-banor. Bättre trivsel genom städning, trevligare infarter till samhället, bevara belysning. Allaktivitetshus. Handla lokalt. Informationsspridning till/från kommunen.

11.3 Nollalternativ – ÖP 2001 och framåt

ÖP 2001 beskriver främst den sociala hållbarheten utifrån vilken service som erbjuds i olika delar av kommunen, näringslivets behov av arbetskraft, lokaler och service samt krav på tillgänglighet i byggnader för funktionshindrade.

Sorsele är en av de kommuner som under de senaste 10 åren tagit emot flest flyktingar och ensamkommande barn. Integration i utbildning, arbetsmarknad och föreningsliv/fritid är en stor uppgift. Sorsele har under lång tid arbetat för att skapa ännu fler mötesplatser och aktiviteter, inte minst för ungdomar, men det har ofta varit svårt att skapa ekonomiska resurser till detta. Föreningslivet är mycket aktivt inom idrott, natur/friluftsliv och kultur, men kan breddas ännu mer. Ett lokalt Folkhälsoråd har bildats och deras arbete har ofta haft fokus på barn och ungdomars uppväxtvillkor, fritid, droganvändning m.m.

11.4 Konsekvenser av huvudalternativ - ÖP 2030

ÖP 2030 innehåller ett särskilt kapitel om social hållbarhet. Utöver detta ingår sociala frågor i många andra avsnitt, t.ex. om Plats- och serviceutveckling, Byggnad och planering, Kommunikationer, Digitalisering, Friluftsliv, Arbetsmarknad och Skola och utbildning. För kommunens befolkningsutveckling och framtid är det helt nödvändigt att kommunen blir ännu mer attraktiv att stanna i eller flytta till för ungdomar och inte minst för tjejer/kvinnor. Satsningar på jämställdhet, uppväxtmiljöer, utbildning, arbetsmarknad och fritid blir därför centrala frågor. I ÖP 2030 lyfts 6 "sociala" ämnesområden särskilt fram:

- Jämställdhet i all planering, med särskilt fokus på barn/ungdomars och tjejers/kvinnors villkor.
- Barnperspektiv; motverka utanförskap, goda attityder, kreativ utemiljö/lek miljö.
- Integration; språk och utbildning, arbetsmarknad, skapa möten, delaktighet i fritid/föreningsliv. Sorsele ska vara en kommun som välkomnar nyanlända, satsar på integration och ser de nyanlända som en resurs.
- Folkhälsa; trygghet och lärande i skolan, arbetsmiljö och ekonomisk trygghet, goda uppväxtvillkor och stöd till föräldrar, relationer och mötesplatser, fysisk aktivitet, kretslopp och god miljö.
- Tillgänglighet; för alla oavsett ålder och funktionshinder, öppettider och bokningssystem, förbindelser (t.ex. gång- och cykelvägar).
- Äldreperspektiv; tryggt boende och service även i byar, tillgänglighet, verka för god service, sjukvård och kommunikationer i hela kommunen, dialog med äldre kring trygghet och planering m.m.

11.5 Hållbarhetsbedömning och alternativjämförelse

Miljöbalkens krav samt bedömningsgrunderna för Sorsele Ekokommun och den Lokala utvecklingsstrategin bedöms uppfyllas mycket väl i ÖP 2030. Kommunens målsättningar täcker in de viktigaste frågorna inom social hållbarhet. Att göra kommunen än mer attraktiv att bo i för ungdomar, kvinnor, nyanlända m.fl. är en ödesfråga, befolknings- och trivselmässigt, men också för att kunna hitta arbetskraft och klara ekonomin inför framtiden.

Social hållbarhet handlar också mycket om delaktighet. Dialogprocessen har varit grundläggande vid planens framtagande och ska vara ett verktyg vid all kommande planering. Översiktsplanens överensstämmelse med Folkhälsomålen bedöms närmare i avsnitt 13.

Ett problem/frågetecken vid bedömningen är att många viktiga sociala frågor påverkas starkt av aktörer utanför kommunen, t.ex. integration, service och kommunikationer. Det senaste året har dock ett visst uppvaknande skett kring denna problematik, även nationellt. Kommunens egna ambitioner kring trivsel och service begränsas ofta också av de ekonomiska resurserna.

ÖP 2030 fokuserar betydligt mer än ÖP 2001 på frågor kring social hållbarhet och bygger vidare på det stora engagemang som finns i samhället kring föreningsliv, friluftsliv, integration, uppväxtvillkor m.m.

12. Åtgärder och ställningstaganden

Nedan ges en sammanfattning av viktiga åtgärder att arbeta vidare med inom delområdena i avsnitt 5-11. Se motiv och mer detaljerad beskrivning i resp. avsnitt samt i tillhörande kapitel i Översiktsplanens huvuddokument.

Dialog, kunskap och engagemang (kap. 5)

- Utveckla dialoger i ett tidigt planeringsskede med kommuninvånare och andra berörda (för löpande informationsutbyte, vid intressekonflikter och utvecklingssatsningar).
- Fortsätta arbeta med entreprenörskunskap, natur, miljö och utepedagogik inom förskola/skola. Skapa en tydligare röd tråd.
- Förbättra samarbetet med högre utbildning och forskning (distansutbildning, examensarbeten, Vindelfjällens forskningsstation m.m.).
- Utveckla miljöarbetet ytterligare i skolans lokaler och verksamheter (energi, källsortering, upphandling m.m.).

Hållbart nyttjande av natur- och kulturmiljöer (kap. 6)

- Ta fram ett Natur- och kulturmiljöprogram där åtgärder för att vårda, tillgängliggöra och marknadsföra värdefulla områden och objekt inom kommunen preciseras.
- Fortsätta med och utveckla dialogprocesser med orsbefolkning, företagare och andra berörda kring skydd, utveckling och skötsel av natur- och kulturmiljöer (viktig del i framtagandet av program ovan).
- Utbildning och information om natur- och kulturvärden och allemansrätten ska förstärkas i skolan samt till invånare, nya företagare och besökare. Dialoger kring ett gott värdskap.
- Tillgängliggöra befintliga friluftsområden samt skapa nya tätortsnära och lättillgängliga områden och leder. Utveckla fler friluftsaktiviteter för boende och besökare.
- Intressera fler orsbor, företagare och föreningar för guidning.
- Nya och utökade områdesskydd ska i första hand lokaliseras i tätortsnära och/eller lättillgängliga områden.
- Kommunen vill genom utbildningar, utveckling av företagens egna hållbarhetsplaner med mera, stimulera arbetet med god resurshushållning och minskad miljöpåverkan inom besöksnäringen och friluftslivet.
- Fortsätta arbetet med vatten- och fiskevård enligt framtagen fiskeplan för att utveckla ett långsiktigt hållbart fiske.
- Inom Vindelfjällen och obrutna fjällområden ska kommunen i planering och vid samråd och myndighetskontakter prioritera natur- och kulturvärden, friluftsliv, rennäring och turism före industriell exploatering. Bebyggelse av betydelse för rennäringen och turism/friluftsliv kan tillåtas. Kommunen är även positiv till förstudier inom obrutna fjällområden som syftar till utveckling av områdenas natur- och kulturvärden och nyttjande eller till regionförstoring genom förbättrad infrastruktur.
- Kommunen ska verka för en miljöanpassning och effektivisering av befintlig vattenkraft så att denna har möjlighet att finnas kvar.

Hållbar utveckling av Gröna näringar (kap. 7)

- Stödja dialoger mellan de areella näringarna och med andra intressen kring markanvändningsfrågor.
- Stödja och utveckla mångbruk av skogsmark, utan att försämra förutsättningarna för aktivt skogsbruk och rennäring eller för äganderätten.
- Underlätta för generationsväxling och nyföretagande inom de gröna näringarna. Nyttja alla tips kring detta som framkom vid dialogmötena.
- Stödja ökad lokal vidareförädling av trä- och livsmedelsråvaror.
- Verka för en så ekologiskt hållbar markanvändning som möjligt, där ett rationellt nyttjande av marken samtidigt stimuleras.

- Så långt som möjligt nyttja lokalproducerat biobränsle i det egna fjärrvärmeverket.
- Kartlägga hur oanvänd jordbruksmark kan nyttjas samt öka den totala arealen brukad jordbruksmark.
- Prioritera jordbruksverksamhet framför andra intressen inom kommunens eget markinnehav av jordbruksmark.
- Prioritera rekreations- och friluftslivsintressen på kommunens egen skogsmark, nära tätorter.
- Ge bättre möjlighet för lokala producenter att delta i lokala livsmedelsupphandlingar, t.ex. genom utbildning och lokala samarbetsmodeller.

Bebyggelse och boendemiljöer (kap. 8)

- Revidera/upprätta fördjupade översiktsplaner för Sorsele, Ammarnäs, Blattnicksele och Gargnäs i nära dialog med boende och andra berörda.
- Planera för varierade boendeformer med fler små lägenheter samt för goda utomhus- och lekmiljöer där fokus ligger på närheten till naturen och möjligheter till fysisk aktivitet.
- Revidera LIS-planen i samband med översyn av ÖP eller vid behov.
- Översvämningskarteringen från 2017 ska inarbetas i LIS-planen för byggande i strandnära lägen.
- Särskild kontroll av markstabilitet och översvämningsrisker kan behövas vid nybyggnation eller förtätning av befintlig bebyggelse i riskområden.
- Fortsatta utbildningsinsatser för allmänhet och företag i brandskydd (bl.a. "Säkert hem") samt i första hjälpen.
- Arbeta vidare med lösningar på finansieringsproblem vid byggande, med att frigöra fastigheter som inte nyttjas samt med att skapa nya samverkanslösningar mellan offentliga och privata aktörer för boende och service.

Hållbar energianvändning och klimat (kap. 9)

- Framtagande av en fördjupad plan med aktuella faktauppgifter kring energianvändning och klimat för att kunna göra riktiga prioriteringar och uppföljningar.
- Fördjupad analys av klimatförändringarnas effekter på natur och areella näringar.
- Fortsatta åtgärder kring energihushållning vid uppvärmning och elanvändning, samt framför allt kring kommunikationer, t.ex. kollektivtrafik, logistik, digitalisering, leder för gång-/cykeltrafik, hundspann, skoter m.m.
- Ökad användning och produktion av lokal, förnybar energi.

Miljöpåverkande verksamheter, risker och miljöskydd (kap. 10)

- Sanering och uppföljning av området runt den nedlagda Blaikengruvan är akut och den enskilt viktigaste miljöåtgärden i kommunen.
- Beakta förorenade områden i samhällsplaneringen, så att föroreningar inte sprids.
- Översiktsplanens strategi för biltestverksamhet ska beaktas vid lokalisering och utformning av platser och banor.
- Ordna en uppställningsplats för transporter av farligt gods i Sorsele samhälle.
- Kommunen ska lämna tydliga restriktioner och synpunkter vid samråd kring nya prospekteringar och tillstånd för undersökningar och brytning av mineraltillgångar.
- För täktverksamhet ska bergtäkter inom icke skyddsvärda områden prioriteras, men även grus- och moräntäkter kan vara lämpliga inom påverkade eller mindre värdefulla områden.
- Mindre verksamheter med begränsad miljöpåverkan ska uppmuntras av kommunen att arbeta med resurshushållning och miljöhänsyn, t.ex. genom utbildningar och modeller för enkla miljöplaner.
- Arbetet ska fortsätta enligt Avfallsplanen med att minska avfallens mängd och farlighet samt med att öka lokal resurshushållning och kretsloppsanpassning, t.ex. av hushållsavfall och avloppsslam.
- Utveckla lösningar för bättre avfallshantering och källsortering på rastplatser, inom fisket och besöksnäringen.

Attraktivitet och social hållbarhet (kap. 11)

- Ständigt bevaka att jämställdhet, tillgänglighet, barn- och äldreperspektiv beaktas i all planering och vid alla beslut av vikt.
- God service och goda kommunikationer ska finnas i hela kommunen.
- Prioritera satsningar inom kommun och föreningsliv som intresserar och stärker livsmiljön för barn/ungdomar och framför allt för tjejer/kvinnor. Verka för en breddning av fritidsutbudet.
- Sorsele ska så långt som möjligt vara en kommun som välkomnar nyanlända, satsar på integration och ser de nyanlända som en resurs.
- Satsa mer på att "inventera" och kontakta tidigare Sorselebor, som kan vara intresserade av att återvända.
- Förbättra kunskap om och uppföljning av hälsa/ohälsa i kommunen. Prioritera Folkhälsorådets arbete.

13. Måluppfyllelse

En samlad bedömning av måluppfyllelsen i ÖP 2030 ges i avsnitt 15.

13.1 Miljökvalitetsmål

Det finns 16 nationella miljökvalitetsmål, som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som vi ska uppnå (10). Därtill finns ett övergripande Generationsmål, som innebär att miljöpolitiken ska syfta till att nästa generation ska kunna leva i ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Målsättningen är att detta ska vara uppfyllt år 2020, vilket vi ännu inte är nära. Nedan sammanfattas dagsläget för de olika miljömålen i Sorsele samt vad ÖP 2030 kan förväntas leda till. Mål 10 om "Hav i balans och levande kust och skärgård" är inte relevant för Sorsele.

Begränsad klimatpåverkan

Sorsele kommun har redan kommit långt när det gäller produktion och användning av förnybar energi i form av biobränslen och vindkraft och mycket har också gjorts inom energihushållning. Det finns många fordon per capita i kommunen och dessa drivs ännu till största del av fossila bränslen.

ÖP 2030 ska gå vidare med åtgärder för energihushållning, samt fokusera mer på hållbara transporter. Klimatförändringarnas effekter på natur och olika näringar behöver analyseras närmare.

Frisk Luft

Det finns få industrier med luftutsläpp av betydelse och trafiken är mycket liten i förhållande till ytan. I främst Sorsele samhälle finns problem med inversion, men genom utbyggd fjärrvärme med god rening och minskad tomgångskörning är problemen idag små. I byarna har flertalet övergått till värmepumpar, pellets eller miljögodkända vedpannor för sin uppvärmning. ÖP 2030 ska gå vidare med utbyggd fjärrvärme, samt fokusera mer på hållbara transporter.

Bara naturlig försurning

Berggrunden i kommunen är till stor del svårvittrad och består av bergarter med låg förmåga att neutralisera surt nedfall. Många sjöar har naturligt låga pH-värden och kan i vissa fall även vara påverkade av sur nederbörd. Någon kalkning pågår dock inte. Sorsele kommun har små egna utsläpp av försurande ämnen och låg andel hårdgjorda ytor, som annars kan göra att dagvatten orenat går ut i vattendrag.

ÖP 2030 ska arbeta vidare med mer hållbara transporter. Skogsbruket tar allt större hänsyn till körskador och skydds zoner vid vattendrag, men skötselåtgärder och

hyggesstorlekar behöver varieras mer. Ett ökat bibränsleuttag i skogen leder till markförsurning, vilket måste beaktas.

Giftfri miljö

Utomhusmiljön i Sorsele kommun är ren, med god vattenkvalitet, ett jordbruk som producerar mat helt utan bekämpningsmedel och låga utsläpp från företag och förbränning. Farligt avfall omhändertas på ett bra sätt. Undantaget är vissa förorenade områden, främst Blaikengruvan som läcker stora mängder metaller. Även i Sorsele kommun omger vi oss dock med mängder av främmande ämnen i produkter i vardagen.

ÖP 2030 vill sprida mer kunskap och information om konsumtion och miljö och fokuserar på tydligare miljö- och kvalitetskrav vid upphandlingar. Hårdare miljökrav bör ställas vid gruvetableringar, som kommunen inte alls vill tillåta i fjällmiljön eller då andra intressen väger tyngre. Saneringen vid Blaikengruvan är akut.

Skyddande ozonskikt

Sorsele kommun har en fungerande insamling vid återvinningscentralerna av gamla kylar och frysar samt vissa isoleringsmaterial, som ibland ännu kan innehålla freoner och andra ozonedbrytande ämnen. Elektronikindustrin i kommunen har för flera år sedan slutat använda freoner vid rengöring av kretskort m.m. ÖP 2030 anger inga direkta åtgärder med koppling till påverkan av ozonskiktet.

Säker strålmiljö

I delar av kommunen avger berggrunden höga radonhalter, vilket ska beaktas vid byggande och bygglovsprövningar. Kommunen drabbades efter Tjernobyl av förhöjda cesiumhalter i naturen, men halterna minskar successivt och innebär idag inga särskilda restriktioner. ÖP anger skyddsavstånd till kraftledningar. De senaste åren har även allt fler sändningsmaster satts upp. Kommunen har här tillämpat försiktighetsprincipen och försökt hålla avstånd till bebyggelse, i synnerhet skolor och barnomsorg. ÖP 2030 innebär inga förändringar i dessa ställningstaganden.

Ingen övergödning

Sorsele kommun har generellt inte problem med övergödning, men igenväxning förekommer i grunda vatten och stillastående vikar, delvis p.g.a. utsläppspåverkan. Bräddning från kommunala avlopp förekommer och en del enskilda avlopp behöver förbättras. All aktivt brukad jordbruksmark i kommunen har karterats för att optimera gödslingen. Läckage av näringsämnen kommer också från skogsbruk och dikessystem, särskilt från större avverkningsytor.

ÖP 2030 anger att avlopps- och slamhanteringen ska bli mer kretsloppsanpassad. Markanvändningen ska bli så ekologiskt hållbar som möjligt inom jord- och skogsbruk, samtidigt som produktionen upprätthålls, och kommunen ska medverka i dialoger kring detta.

Levande sjöar och vattendrag

Vatten- och fiskevården har under många år fokuserat på att förbättra de naturliga vattenmiljöerna och bestånden genom restaureringar av vattendrag, fiskeregleringar, lokal förvaltning, utbildningar m.m. och stora förbättringar har uppnåtts.

ÖP 2030 vill fortsätta med detta arbete. Vidare är hårdare miljökrav vid gruvetableringar viktigt och Blaikengruvan, som ligger vid Juktåsystemet, måste saneras.

Grundvatten av god kvalitet

Det kommunala dricksvattnet håller god kvalitet. Vissa enskilda brunnar har för låga pH-värden och för höga järnhalter, men detta kan ofta åtgärdas med rådgivning och enkel rening.

ÖP 2030 anger att vattenskyddsområdena kring de kommunala vattentäkterna kan behöva följas upp och uppdateras.

Myllrande våtmarker

I kommunen finns ett stort antal våtmarker, varav många är skyddade inom reservat. Torvbrytning är f.n. inte aktuellt inom kommunen. Skogsbruket ska idag ta god hänsyn till våtmarker och impediment vid avverkningar och transporter.

ÖP 2030 pekar ut värdefulla våtmarksområden. Utökat naturskydd förordas inte i planen, annat än i tätortsnära områden med hög tillgänglighet.

Levande skogar

En stor del av kommunens yta (kalfjäll och skogar/vatten) är idag skyddad inom reservat. Levande skogar kräver även att skog sköts och brukas i olika former och är tillgänglig för människor. Skogsbruket bedrivs idag med större hänsyn till miljön, inte minst vid vattendrag och kulturmiljöer, men skötselmetoderna är ganska likriktade.

ÖP 2030 förordar inte utökat naturskydd, annat än i tätortsnära områden med hög tillgänglighet. Skötsel och information om skyddade områden behöver förbättras. Markanvändningen ska bli så ekologiskt hållbar som möjligt inom skogsbruket, samtidigt som produktionen och en stark äganderätt upprätthålls, och kommunen ska medverka i dialoger kring t.ex. olika sköselformer, ökat mångbruk av marken och olika

intressekonflikter. Klimatförändringarnas effekter på skogsbruket måste analyseras närmare.

Ett rikt odlingslandskap

I kommunen finns ett varierat jordbrukslandskap med bl.a. många värdefulla naturbetesmarker. Bekämpningsmedel används inte alls inom jordbruket. Väldigt många jordbruk har dock lagts ner under lång tid, framför allt inom mjölkproduktionen, och marker har växt igen.

ÖP 2030 vill stimulera ett aktivt jordbruk där generationsväxling, ökad lokal förädling och blandade verksamheter är viktiga åtgärder. Vidare måste klimatförändringarnas effekter på jordbruket analyseras närmare.

Storlagen fjällmiljö

Vindelfjällen och fjällmiljön utgör ett av kommunens viktigaste "dragplåster" och större delen av fjällmiljön är skyddad i reservat. Ledsystemet är relativt väl utbyggt, men markslitage och störningar förekommer från besökare och terrängfordon. Intressekonflikter finns mellan olika näringar samt mellan bevarande- och exploateringsintressen.

ÖP 2030 förordar inte utökat naturskydd i fjällmiljön, annat än i tätortsnära områden med hög tillgänglighet. Däremot måste skötsel av och information om fjällmiljön förbättras. Kommunen ska vara delaktig i dialogprocesser kring markanvändningen i fjällen. Natur- och kulturvärden, rennäring, turism och friluftsliv ska prioriteras i fjällmiljön framför exploatering. Gruvbrytning, vindkraft och annan industriell exploatering ska inte få förekomma i fjällområdena. Klimatförändringarnas effekter på fjällmiljön och besöksnäringen behöver analyseras närmare.

God bebyggd miljö

Sorsele kommun erbjuder en god livsmiljö med bra boende, goda sociala nätverk och ett rikt friluftsliv. Kommunen har kommit långt inom energihushållning och källsortering. Luftmiljön och bullersituationen är överlag mycket bra. Det finns många kulturvärden, framför allt ute i naturen.

ÖP 2030 vill arbeta vidare med ovanstående områden samt fokusera mer på bl.a. miljöanpassat byggande, hållbara transporter samt information och marknadsföring av kulturmiljöer. Radonrisker ska beaktas. Tätortsnära friluftsområden och naturnära utomhus- och lek miljöer ska prioriteras, liksom ett breddat utbud av fritidsaktiviteter, inte minst för ungdomar och tjejer/kvinnor. Dialog, medverkan och jämställdhet ska vara centralt och utvecklas i all planering.

Ett rikt växt- och djurliv

Ett rikt växt- och djurliv är beroende en hållbar mark- och vattenanvändning med aktiva jord- och skogsbrukare och ett hållbart fiske, men skyddade arealer behövs också. Se mer om detta i miljömålen om Levande sjöar och vattendrag, Levande skogar samt Ett rikt odlingslandskap. Växt- och djurlivet kan även påverkas mycket av klimatförändringarna.

13.2 Folkhälsomål

Det finns 11 nationella Folkhälsopolitiska målområden, som ska leda till "en god och jämlik hälsa i befolkningen" (11). Nedan bedöms hur dessa uppfylls idag, samt vilka förändringar ÖP 2030 kan förväntas leda till.

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barns och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Tobak, alkohol, narkotika, dopning och spel
12. Främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa (regionalt mål)

Sorsele kommun erbjuder en god livsmiljö med bra boende och skola, utmärkt yttre miljö, goda sociala nätverk, relativt låg arbetslöshet, ett starkt småföretagande och ett rikt friluftsliv. Föreningsliv, studieförbund och byagrupper är mycket aktiva, men många upplever ändå att man inte kan påverka och deltagande i politik och allmänna val är relativt lågt. Service- och nöjesutbudet är begränsat och tillgången till allmän service som sjukvård, bank, post och handel m.m. har försämrats. Ohälsotal är högre och medellivslängd lägre än i landet och länet som helhet (12). Precis som i övriga landet har den psykiska ohälsan ökat markant under de senaste åren.

Befolkningsminskningen har visserligen avstannat något, på en låg nivå, men ålderspyramiden är sned med alltför få yngre människor och i synnerhet för få kvinnor.

Många kommunbor är aktiva och får god motion genom idrott, naturliv, jakt och fiske, skötsel av egna fastigheter m.m. I kommunen produceras många livsmedel av hög kvalitet, inte minst köttprodukter, och många är också självförsörjande på vilt, fisk, potatis m.m. Bruk av tobak och alkohol har minskat, inte minst bland ungdomarna, men varierar en del mellan åren.

Sedan flera år tillbaka finns ett lokalt Folkhälsoråd med deltagare från politik, sjukvård, omsorg, skola och föreningsliv (13). Folkhälsorådet har arbetat mycket med hälsofrämjande information och kampanjer, ofta med fokus på barns och ungdomars hälsa, bl.a. tobaks-/drogfrågor och föräldrastöd. Frågor kring kost, motion och andra levnadsvanor har också varit centrala. Under de senaste åren har Folkhälsoarbetet stått inför stora nya utmaningar då kommunen tagit emot så många flyktingar och ensamkommande barn, som dels behöver sociala nätverk och trygghet och dels ofta har svåra upplevelser bakom sig. Mottagandet har nu minskat mycket, men behovet av god integration inkl. hälsoarbete finns kvar.

ÖP 2030 fokuserar mycket på att öka människors delaktighet i planeringen genom fler och bättre dialoger. Barns och ungdomars uppväxtvillkor är centralt i folkhälsoarbetet i ÖP 2030, t.ex. genom att motverka kränkande behandling, arbeta med attityder, skapa kreativa skol- och lek miljöer och stärka föräldrarna i deras roll. De äldres situation behöver stärkas med trygga boenden och god service, sjukvård och tillgänglighet, även för den som bor i en mindre by. Även om kommunen har fantastiska naturmiljöer och ett bra fritidsutbud, så är det viktigt att göra friluftslivet ännu mer tillgängligt för alla och att bredda fritidsutbudet, inte minst utifrån tjejjers/kvinnors önskemål. Fortsatt arbete med god integration av nyanlända är också prioriterat. Ökade insatser för psykisk hälsa krävs för alla grupper.

13.3 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN), som ofta baseras på direktiv och förordningar från EU, uttrycker den miljökvalitet som minst ska uppnås. De miljökvalitetsnormer som är mest aktuella i Sorseles kommuns översiktsplanering är förordningarna om luftkvalitet (14), förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (15) samt om omgivningsbuller (16). Nedan beskrivs och bedöms hur ÖP 2030 överensstämmer med dessa miljökvalitetsnormer.

13.3.1 Luftkvalitet

Dagsläge

Luftkvaliteten i Sorsele kommun bedöms idag som god. En omfattande konvertering av uppvärmningssystem har bidragit starkt till detta, bl.a. utbyggt fjärrvärmenät med god rening, minskad privat vedeldning i äldre pannor och ökad användning av värmepumpar. Vidare har tomgångskörningen minskat, samtidigt som fordonen blivit renare och bränslesnålare. Det finns dock ännu mycket att göra inom transportsektorn.

ÖP 2030 - bedömning

ÖP 2030 vill fortsätta utbyggnaden av fjärrvärmenätet samt förbättra förutsättningarna för gång- och cykeltrafik på några platser och kollektivtrafiken till och från kommunen.

Investeringar planeras i laddstolpar och fler elbilar. God kollektivtrafik och transfersystem blir extra viktigt om besöksnäringen ökar som planerat i omfattning.

Sammantaget bedöms MKN för luftkvalitet uppfyllas väl genom ÖP 2030 i Sorsele kommun. Dagens goda luftkvalitet kommer snarast att förbättras något, men omfattningen beror mycket på marknaden för elbilar och vilka förutsättningar som den regionala kollektivtrafiken ges av andra myndigheter.

13.3.2 Vattenkvalitet

Dagsläget

EU:s ramdirektiv för vatten syftar till att åstadkomma en bra vattenkvalitet och en långsiktigt hållbar användning av vatten. Direktivet berör i hög grad kommunerna som ansvariga för mark- och vattenanvändning, med ansvar för fysisk planering, som tillsynsmyndighet och som ansvarig för dricksvattenproduktion och avloppsrening.

För vattenförekomsterna i Bottenvikens vattendistrikt beslutades 2016 om uppdatering av förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram. Det innebär att det för större sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten har fastställts miljökvalitetsnormer för vattenmiljöerna.

Det övergripande målet är att uppnå god vattenstatus inom ett visst antal år. Alla ytvattenförekomster har bedömts med avseende på ekologisk och kemisk status och alla grundvattenförekomster med avseende på kemisk och kvantitativ status (vattenmängder). Ingen försämring av ett vattens fastslagna status får ske.

Ytvattenförekomster i Sorsele kommun uppnår i de flesta fall god kemisk status, utom för kvicksilverföreningar och bromerad difenyleter (17). Dessa föroreningar har till största del spridits via atmosfäriskt nedfall och gränsvärden bedöms överskridas i fisk. Delar av Juktåsystemet är de ytvatten som har störst kemisk påverkan genom utsläpp från den nu nedlagda gruvan i Blaiken.

God ekologisk status uppnås också i de flesta vatten i kommunen om man utesluter påverkan från befintlig vattenkraft, som bl.a. ger Storjuktan och Juktån otillfredställande ekologisk potential. På grund av kraftverket i Giertsbäcken klassas sträckan upp till Bergnäs ha "måttlig ekologisk status".

Grundvattenförekomsterna i kommunen bedöms överlag ha god kemisk och kvantitativ status, med vissa problem med låga pH-värden samt höga järnhalter i en del enskilda brunnar.

ÖP 2030 – bedömning

ÖP 2030 vill fortsätta arbetet med restaureringar och andra åtgärder i vattendrag samt öka kunskapen om vattenmiljöer bland allmänhet, besökare och i skolan. Kommunen ska verka för en miljöanpassning och effektivisering av befintlig vattenkraft så att den kan finnas kvar. Avlopps- och slamhanteringen ska kretsloppsanpassas mer och vissa enskilda avlopp kan behöva förbättras. Kommunen ska verka för god miljöanpassning av skogsbruk, biltestning och andra verksamheter som kan påverka vattenmiljön. Vattenskyddsområdena bör ses över och uppdateras för att säkra grundvattentillgångarna. Sanering av Blaikengruvan behöver genomföras snarast och hårda miljökrav ska ställas vid ev. nya gruvetableringar.

Sammantaget bedöms MKN för vattenkvalitet till största del uppfyllas väl genom ÖP 2030 i Sorsele kommun. Dagens goda vattenkvalitet i ytvatten kommer att förbättras ytterligare med de åtgärder som planeras. Förhöjda kvicksilverhalter kommer dock att finnas kvar under mycket lång tid. Betydande osäkerheter finns även p.g.a. läckage från gruvverksamhet och ev. vattenpåverkan från klimatförändringar.

13.3.3 Omgivningsbuller

Dagsläge

Miljö kvalitetsnormen handlar om att kartlägga och åtgärda buller från trafik och verksamheter så att "omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa". Kravet gäller i tätbebyggda områden och längs hårdtrafikerade vägar.

I Sorsele kommun kan enskilda fastighetsägare uppleva en viss bullerpåverkan från tunga transporter. Buller från skotertrafik kan tidvis förekomma, främst längs skoterlederna och i viss mån från biltestning/bilevent, men under begränsad tid. I övrigt bedöms bullerproblemen från trafik, industri och andra källor vara små.

ÖP 2030 - bedömning

Kommunen vill i ÖP 2030 se en ökad satsning på bättre regional kollekttrafik, elfordon och vissa gång-/cykelvägar. Ökad lokal produktion och förädling ska eftersträvas inom bl.a. trä och livsmedel. Besöksnäringen ska utvecklas vidare och detta kommer bl.a. att ställa ökade krav på fungerande, gemensamma transfersystem.

Sammantaget kommer målen i ÖP 2030 att påverka bullersituationen mycket lite i kommunen och MKN för buller bedöms klaras med god marginal.

14. Uppföljning

Miljökonsekvensbedömningen ska årligen följas upp av kommunstyrelsen som en del i översiktsplanens uppföljning. Redovisning ska ske i anslutning till kommunens bokslut

och årsredovisning. Uppföljningens övergripande mål är att ge en kontinuerlig bild av hur *Sorsele utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt*. Val av parametrar/nyckeltal för uppföljningen ska diskuteras närmare med politiker och tjänstemän innan översiktsplanen antas under hösten 2018. Parametrarna bör utgå från följande kriterier:

- Alla tre dimensionerna av hållbarhet - ekologisk, ekonomisk och social - ska täckas in.
- De tre utgångspunkterna i Hållbarhetsbedömningen ska vara utgångspunkter även för val av uppföljningsparametrar; goda dialogprocesser, Sorsele som ekokommun samt den Lokala utvecklingsstrategin.
- Uppföljningen ska innefatta en beskrivning av arbetet med nationella hållbarhetsmål på lokal nivå: miljö kvalitetsmål och folkhälsomål samt miljö kvalitetsnormer för vatten.
- Parametrarna ska vara enkla att mäta och kommunicera.

15. Samlad bedömning

Miljöbalkens krav på miljöbedömningar av planer har en starkt ekologisk inriktning, med visst inslag av bedömning av hälsa, kulturmiljö m.m. Sorsele kommun har valt att utvidga detta till en Hållbarhetsbedömning utifrån ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet, då detta sedan länge är kommunens utgångspunkt som Ekokommun och då en ekologisk utveckling sällan är genomförbar om den inte samspelar med ekonomisk hushållning och social hållbarhet som delaktighet, trivsel och jämställdhet. Plan- och bygglagen samt FN:s uppdrag Agenda 2030 har dessutom just denna hållbarhetsinriktning som utgångspunkt vid all planering.

Grunden för översiktsplanering och för hållbar utveckling är dialog och delaktighet. Under framtagandet av ÖP 2030 har ett stort antal medborgardialoger hållits i byar och kring olika ämnesområden. Detta har bemötts mycket positivt av deltagarna och det har även kommit många synpunkter på att modellen bör användas ännu mer även i andra sammanhang, t.ex. för olika utvecklingsprojekt och vid intressekonflikter. I vissa andra ärenden har dialogerna kommit för sent. Synpunkter från dialogerna har i MKB jämförts med de mål som sedan lyfts fram i ÖP 2030 och detta visar på en stor samstämmighet där dialogerna fått stort genomslag i planens utformning. *Sammantaget bedöms dialogprocessen ha fungerat väl och varit ett viktigt underlag för planeringen.*

Sorsele kommuns översiktsplan ska ge förutsättningar för en "Livskraftig kommun där hela samhället arbetar tillsammans för att skapa goda livsmiljöer för boende idag och i framtiden och också för att locka inflyttare och besökare". Planen syftar även till att

skapa goda förutsättningar för att driva och starta företag i hela kommunen. Miljöbedömningen har, utöver dialogerna, utgått från angivna mål i den lokala utvecklingsstrategin (LUS) samt fokusområden för Sorsele som Ekokommun. Översiktsplanen har samma inriktning som LUS och Ekokommunen. Skola, kunskap och dialog är basen. En social hållbarhet är grundläggande för kommunens överlevnad, med trivsel, jämställdhet, trygghet i alla åldrar och fokus på barn och ungdomar och inte minst flickors och kvinnors intressen. Arbete och näringsliv baseras på att förnybara naturresurser kan tas till vara och utvecklas på ett hållbart sätt inom t.ex. besöksnäring, rennäring, jord/livsmedel, skog/trä och energihushållning. *Översiktsplanen bedöms överensstämma mycket väl med kommunens övergripande mål och ligger helt i linje med utvecklingen som ekokommun genom att den utgår från breda dialoger och genomgående diskuterar hur ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet kan förenas.*

En översiktsplan ska redovisa riksintressen och viktiga allmänna intressen samt hur dessa ska hanteras, vilket ÖP 2030 gör. Här finns ibland inbyggda intressekonflikter, t.ex. mellan gruvnäring och andra näringar samt natur- och kulturvård eller mellan natur- och områdesskydd och skogsbruk. Kommunen har här gjort några viktiga ställningstaganden, till exempel att:

- Hårda miljökrav ska ställas vid gruvetableringar och nya gruvor ska inte tillåtas inom fjällområden eller där andra intressen väger tyngre
- Kommunen vill att bättre skötsel, tillgänglighet och marknadsföring av befintliga reservat prioriteras framför nya skyddade områden
- Ev. nya naturskyddade områden bör förläggas till tillgängliga, tätortsnära områden i kommunen istället för till fjällområdena som redan är skyddade i stor utsträckning
- Kommunen ska ha en positiv grundsyn på byggande i strandnära lägen.

Ställningstaganden om skyddad natur och strandskydd kan till viss del uppfattas som att de motverkar miljö- och naturvårdsarbetet, men måste ses i ett större sammanhang. Utifrån ett nationellt perspektiv behöver prioriteringen ändras av vilken mark som skyddas. Utökade skyddsarealer behövs närmare kusten och framförallt i mellersta och södra Sverige. Över halva Sorsele kommuns yta ingår redan i olika områdesskydd och behovet av underhåll av och information kring dessa områden är mycket stort, liksom av fler lättillgängliga naturområden för besökare och ortsbor. Samtidigt är det ur miljösynpunkt, men också ekonomiskt och socialt, mycket viktigt att skog kan brukas. Ställningstagandena har stort stöd i de dialogmöten som hållits. *Avvägningarna mellan olika intressen bedöms därför vara rimliga och bidra till en hållbar utveckling.*

Ett problem i flera frågeställningar är att kommunen "inte äger frågan själv". Prospekteringar, gruvetableringar och andra miljöfarliga verksamheter beslutas av andra myndigheter, liksom olika former av naturskydd, regionala trafiksatsningar, offentlig statlig verksamhet och service m.m. Jordbruk, rennäring och skogsbruk påverkas starkt av den globala prisbilden. För kommunens utveckling är det mycket viktigt att träråvaran förädlas mer lokalt och att skogsbruket i ännu högre grad bedrivs i samklang med besöksnäring, rennäring och ortsbör. Kommunen ska tydligt framföra sina åsikter vid samråd samt ta initiativ till dialoger kring intressekonflikter och samverkan. *Översiktsplanen bedöms belysa dessa intressekonflikter och behovet av samverkan väl, även om det inte finns några givna lösningar.*

Översiktsplanen bedöms vidare ligga väl i linje med miljö kvalitetsmålen, folkhälsomålen och relevanta miljö kvalitetsnormer, även om konsumtionsmönster och energiförbrukning, framför allt transporter, gör att också Sorseleborna har ett alldeles för stort "ekologiskt fotavtryck". Problemen bedöms främst ligga i att klara målen för Begränsad klimatpåverkan och Giffri miljö. Ännu bättre miljöhänsyn och varierade skötselformer behövs för målet Levande skogar och bättre lönsamhet för lantbruket krävs för att klara Ett rikt odlingslandskap på sikt. Förebyggande hälsoarbete behöver också prioriteras mer, inte minst barns och ungdomars psykiska hälsa. För kommunens fortsatta utveckling framstår några planeringsområden som särskilt viktiga ur hållbarhetssynpunkt:

- Arbete med bra dialoger och samverkan, både kring utvecklingsfrågor och intressekonflikter.
- Ett gott värdskap med välkomnande attityd hos alla. Lyfta fram goda exempel och visa på resultat.
- Attraktiva boende- och livsmiljöer i hela kommunen, med ett varierat utbud av boendeformer och med förbättrade möjligheter till finansiering vid byggande för både bostäder och verksamheter.
- Jämställdhet i alla satsningar.
- En skola av hög kvalitet, som kännetecknas av trygghet och som, utöver baskunskaperna, arbetar tydligt med miljö, utepedagogik, entreprenörstänkande och distansteknik.
- Förbättrade transporter, transfersystem och digitala system som ger bättre tillgänglighet och energihushållning för ortsbör och besökare.
- Bättre skötsel, tillgänglighet och marknadsföring av värdefulla och sevärda natur- och kulturmiljöer. Fler aktivitetsföretag och guider inom fiske och övrig besöksnäring.
- Generationsväxling inom jord- och skogsbruk samt i viss mån i rennäringen. Ökad vidareförädling av trä och livsmedel.

- Medvetna inköp och upphandlingar, både av kommunen och invånarna och som tar miljöhänsyn och ger lokala företag möjlighet att delta och utvecklas.
- En stabil och på sikt ökad befolkning. Fokus på alla åldrar, inte minst barn och ungdomars uppväxtvillkor och tjebers/kvinnors intressen, och med ett breddat fritidsutbud.
- God integration av nyanlända, som blir en viktig resurs för arbetsmarknaden och kommunen.
- Bättre kunskap om klimatförändringarnas långsiktiga effekter på natur, risker och näringar.
- Mer fokus på förebyggande hälsoarbete, inte minst barns och ungdomars uppväxtvillkor och trivsel samt på psykisk hälsa.

En sanering av det nedlagda gruvområdet i Blaiken bedöms vara den enskilt viktigaste frågan för miljön och den ekologiska hållbarheten i kommunen. Här har staten, som situationen utvecklat sig, ett mycket stort ansvar för akuta åtgärder.

Det finns behov av fortsatta fördjupningar inom vissa frågor, t.ex. planer för serviceorterna, energi- och klimatanalyser, inventering av värdefull och brukningsbar jordbruksmark, framtagande av program för natur- och kulturmiljöer m.m.

Sammantaget bedöms dock den nya översiktsplanen kunna bidra till en klart förbättrad hållbar utveckling i kommunen. Den ligger helt i linje med målen för Sorsele Ekokommun och den lokala utvecklingsstrategin samt stämmer överens med Miljöbalkens krav och de nationella målen för miljö kvalitet och folkhälsa.

16. Källförteckning

1. Sorsele kommun. Översiktsplan 2018. Prel. version.
2. Sorsele kommun. Översiktsplan 2001.
3. Sorsele kommun. Fokusområden för Sorsele Ekokommun 2016-20. Otryckt.
4. Sorsele kommun. Lokal utvecklingsstrategi 2014-20. Antagen av KF 2017-04-24.
5. Sorsele kommun. Fiskeplan 2017-21. Prel. version.
6. Sorsele kommun. Program för bostadsförsörjning 2018-20xx. Prel. version.
7. Sorsele kommun. Tilläggsplan för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Antagen av KF 2013-06-24.
8. Sorsele kommun. Räddningstjänsten. Trafikräkning av farligt gods på väg i Västerbottens inland. 2013. Otryckt.
9. Sorsele kommun m.fl. Avfallsplan 2012-20. Strategi för avfall, grundvatten och giftfri miljö för ett hållbart Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Storuman, Sorsele, Vilhelmina och Åsele. Antagen av KF 2016-06-27.
10. Miljömålsportalen. De svenska miljömålen.
<https://www.miljomal.se> (hämtat 2017-11-06).
11. Folkhälsomyndigheten. Folkhälsopolitiska mål.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/om-folkhalsomyndigheten/folkhalsopolitiska-mal/> (hämtat 2017-11-06).
12. Folkhälsomyndigheten. Folkhälsorapportering.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/> (hämtat 2017-11-06).
13. Sorsele kommun. Folkhälsa.
<http://www.sorsele.se/default.asp?path=29392,30709&pageid=45381sa> (2017-11-06).
14. Luftkvalitetsförordningen (2010:477).
15. Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (2004:660).
16. Förordning om omgivningsbuller (2004:675).
17. Vatteninformationssystem Sverige. www.viss.lansstyrelsen.se (hämtat 2017-11-06).